

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Квартальник

Липень — Вересень

ч. 3 (89)

July — September

Реданція:

Mr. W. Sochaniwskyj, 1045 Bloor Street West, Toronto, Ontario
M6H 1M4

Адміністрація: 2199 Bloor St. W., Toronto, Ont. M6S 1N2
Tel.: (416) 769-7855

Редакційна Колегія:

Володимир Соханівський, Адольф Гладилевич,
Леся Храплива-Щур,

Тоня Горохович —
технічний редактор і співробітник.

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата: 30 дол. ЗСА, або їх рфновартість

Просимо своєчасно повідомляти нас про зміну адреси.

Журнали, які повернуться не з вини адміністрації, висилатимемо вдруге нову адресу тільки за доплатою одного долара від посилки.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Magazine,
2199 Bloor St. West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1N2

Набрано і надруковано у Видавництві "Новий Шлях"

Published by the New Pathway Publishers Limited
297 College Street, Toronto, Ont., Canada, M5T 1S2

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Липень - Вересень

ч. 3 (89)

July - September 1989

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

ЗГАДУЮЧИ 175-ЛІТТЯ...

Згадуючи 175 ліття народження Тараса Григоровича Шевченка, — людину мимоволі огортає якесь особливе зворушення, якась небуденна медитативна носталгія, а одночасно радісне почуття злету вгору, величності, щирої та невимовної вдячності й подиву, але й також зворушливого і потрясаючого людську істоту співчуття скорботи й туги.

Вся українська преса тут і там у свій спосіб особливіше відзначає цей ювілей, дарма, що він, ювілей, не заокруглений часом, наприклад, до 100 чи 200 років. Українській людині ніколи не забракне почуття потреби любитися чарівними мислями великого Кобзаря. Читаючи ж українську пресу чи журнали з батьківщини чи діаспори, створюється якийсь винятковий погляд про надзвичайну геніяльну ЛЮДИНУ-КОБЗАРЯ, Тараса Григоровича Шевченка. Погляд про унікальність чи своєрідність, таємничість його чару, величність його — дії впливу на людеві красою вислову, чи глибінню філософських мислей, що, навіть слово "геній", що ним визначаємо його творчість ми, чи навіть чужинці, недостатній, неповний, заповверховний, не виявляє, чомусь, того, що хотілося б висловити власною душею

і серцем. Бо що ж це таке "геній"? У словнику під рукою є, між іншим, написано, що це "надзвичайний розум перевищуючий найзаавансованіших інтелектуально одиниць чи осіб, які мають сильний формуючий вплив на інших". Синонімом до слова "геній" є талант, дар, обдарованість, схильність до найвищого ментального вміння. "Геній" — це також ментальна сила, яку неможливо вияснити критеріями успадкування чи освіти та виявляється вона винятковою оригінальністю. І справді Шевченкова сила чи вплив на людей різного-прерізного калібру, щодо походження, переконань, рівня освіти, стану, чи статі, навіть народу-нації в різних часах чи епохах є така сильна, незбагнута своєю причиновістю, переконливістю та, ефективністю, що мимоволі хочеться наблизити цю силу феномену Шевченкової індивідуальності, його слова до Божого провидіння, чи бодай до чогось такого, що йде понад чи поза звичайне людське розуміння, чи, як інколи це називають, трансцендентальністю. В словнику під рукою слово провидіння означає опіку виявлену Богом увсесвіті, або подію чи обставину приписувану Божому втручання. "Провидіння" з великої букви — це Бог. Тарас Шевченко між іншим написав:

"Встане Україна,
І розвіє тьму неволі
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти",

Український народ вірить у це сильно і свято. Тому, пірнімо ще й ще раз у це слово Кобзаря, щоб ми наново усвідомили суть Шевченкового Слова та зуміли реалізувати його геніальні мислі й поради.

Володимир Соханівський

Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить,
І помоляться на волі
Невольничі діти!

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену Святого Бога,
За неї душу погублю!

Т. Шевченко

О СВЯТАЯ!
СВЯТА БАТЬКІВЩИНО МОЯ!
ЯК ПОМОЖУ ТОБІ В ОДЧАЮ, —
І ТИ ЗАКОВАНА, І Я...
СКАЖУ ТИРАНАМ БОЖУ ВОЛЮ, —
НЕ РОЗУМІЮТЬ, НЕ ПРИЙМУТЬ!
І НА ТВОЇМ ШИРОКИМ ПОЛІ
КАМІННЯМ ВІСНИКА ПОБ'ЮТЬ
ЗНЕСУТЬ ВИСОКІЇ МОГИЛИ
І ПОНЕСУТЬ ІЗ СЛОВОМ ЗЛА!
ТЕБЕ УБИЛИ, РОЗЧАВИЛИ
І ВОСХВАЛИТЬ ЗАБОРОНИЛИ
ТВОЇ ВЕЛИКІЇ ДІЛА!
О, БОЖЕ СИЛЬНИЙ І ПРАВДИВИЙ,
В ТВОЇЙ РУЦІ — ЖИТТЯ І СМЕРТЬ —
ВДЯГНИ У СЛАВУ СВОЮ ТВЕРДЬ
І СОТВОРИ СВЯТЕС ДИВО —
ВОСКРЕСНУТЬ МЕРТВИМ ПОВЕЛИ!
БЛАГОСЛОВИ ВОЗСТАТЬ СОБОРОМ
НА ПОДВИГ НОВИЙ І СУВОРИЙ —
НА ЧИН ВИКУПЛЕННЯ ЗЕМЛІ,
ЗЕМЛІ, ПОВИТОЇ В НЕСЛАВУ,
СТОКРАТ ПОЛИТОЇ КРИВАВО
КОЛИСЬ ПРЕСЛАВНОЇ ЗЕМЛІ!

Учітесь, читайте,
І чужому навчаєтесь,
Й свого не цурайтесь.
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Того діти цураються,
В хату не пускають,
Чужі люди проганяють,
І немає злomu
На всій землі безконечній
Веселого дому.

Тарас Шевченко

Пл. сен. Мирослав Лабунька

ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ — ВАЖЛИВА СПРАВА

(До питання віднови Пласту в Україні)

I.

Події, що відбуваються під сучасну пору в СРСР, а особливо в Україні, у зв'язку з т.зв. перебудовою і відкритістю, породжують певні надії на зміну способу думання суспільства, як і на зміну політичної структури країни. Хоч повільно та й не рівномірно, якщо йдеться про поодинокі національні республіки, то все таки проходить певна демократизація суспільства. Досі найважливішим наслідком цих процесів треба вважати почуття свободи від страху серед загалу громадян.

Переміни, що проходять в СРСР і УРСР, заторкують до глибини інтереси українського народу й тому вони не можуть бути байдужими для кожної української людини, включаючи й тих громадян українського роду, що живуть на поселеннях, у діяспорі. Хотілося б, щоб після довгих страждань і великих втрат, що їх довелось зазнати українському народові досі, доля його чимскоріше покращала. Через це українська інтелігенція та свідомі верстви робітництва й селянства в Україні надіються на нині пропаговану перебудову, яка за їхніми сподіваннями мала б принести кінець політичним переслідуванням і економічній відсталості, як і кінець мовної і культурної русифікації. Не беремось тут аналізувати цих можливостей, ані ставити далекоїдучі прогнози на майбутнє. Беремо радше до уваги зміни, що вже заіснували й хочемо звернути увагу тільки на один аспект життя українського народу на батьківщині. Аспект цей — виховання української молоді. На цю тему хочемо висловити

декілька думок у цій нашій статті, як, і зайняти формальніше становище до певних, конкретних випадків.

Як відомо, від самих початків існування СРСР, цієї багатонаціональної держави, справа виховання молоді стала прерогативою Комуністичної партії більшовиків (тепер: КП СРСР), єдинодозволеної політичної організації в цілій країні. Під загрозою найсуворіших покарань ніхто не мав права порушити цієї монополії, що була забезпечена відповідними законами та хоронена адміністративними органами держави. Навіть батьки не мали права рішати про ідейне спрямування й організаційні способи та засоби виховання їхніх дітей, що було грубим порушенням їхніх природних та громадських прав. Організаційно виховання молоді спочивало в руках проводів Комуністичного союзу молоді (Комсомол) і Всесоюзної піонерської організації — для підлітків (обі — імені В.І. Леніна). Обі організації суворо контрольовані КП СРСР. Ідеологічно виховання молоді проводилось і проводиться на основі матеріялістичної філософії і політичної ідеології марксизму-ленінізму. У цьому відношенні на будь-які відхилення не дозволялось. Виховання це, ані під ідеологічним, ані організаційним оглядом не задовольє доростаючої молоді в СРСР. Його негативні наслідки давно відомі, а це — ідейна порожнеча, кар'єризм провідного активу, і поражаючий матеріялізм. Особливо шкідливими і згубними були наслідки організаційної централістичної системи та ідейно-культурного спрямування такого виховання молоді для союзних національних республік СРСР та національних меншин через те, що обидві організації молоді стали інструментами русифікації — мовної і культурної — у цих республіках та серед меншин. Саме це й було причиною чому у прибалтійських республіках, а також в Україні піднесено голоси за право на існування інших організацій партії в тих республіках, які забезпечили б більш позитивне та краще — зі становища національних інтересів цих народів — виховання їхньої молоді.

II.

Саме в контексті вище з'ясованої ситуації на відтинку виховної праці в СРСР, хочемо торкнутись вісток, що наспівають закордон з України, про бажання відновити діяльність організації української молоді Пласт. Вважаємо, що таке бажання зі сторони українських батьків вповні природне, зрозуміле й оправдане. Зі

сторони проводу українського Пласту — Головної Пластової Булави — може бути висловлена тільки радість, що ідея цієї заслуженої організації української молоді знаходить сьогодні в Україні признання. Рівночасно вважаємо за наш обов'язок пригадати усім зацікавленим генезу постання українського Пласту, його ціль, ідейні закладки і своєрідну виховну систему. Бо тільки засвоївши ці основні відомості й практикуючи в щоденному житті чесноти пластуна (Пластовий Закон), можна стати справжнім пластуном; сама назва "пластун" не робить нікого пластуном.

Українська Пластова Організація, заснована д-ром Олександром Тисовським (псевдонім: Дрот), професійним педагогом, у 1911-му році у Львові, взорувалась у своїй організаційній структурі й основних закладах самовиховної системи на англійській організації Бой Скавтс (Скавтинг для хлопців, а пізніше також для дівчат), що її оснував 1908-го року в Англії Бейден Павел. За час понад три чверті століття свого існування, український Пласт розвинув свої характерні риси так у випадку організаційної структури, як і виховної системи, які однак не відходять далеко від тих, що їх випрацював і примінив був у Скавтингу засновник. Ціллю Скавтингу, а також Пласту було й є виховати повноцінну, характерну людину, громадянина свого народу й батьківщини. Осягається її, — цю ціль, — чесною грою, що перестерігає моральні засади християнської релігії у співжитті з іншими, супроти яких завжди зобов'язує дружба й братерство. Від самих початків існування Скавтингу й Пласту поставлено було наголос на довкілля: життя в природі й її пізнання — задля кращого самопізнання, щоб набути практичних знань самозбереження та щоб виробляти й гартувати характери. Виховна система Скавтингу скоро знайшла прихильників серед багатьох народів світу. Скавтові організації постали на всіх континентах землі й нині існують у більшості країн світу. Усі вони разом творять свого роду світове об'єднання з осідком у Лондоні (Скавтове Бюро). Український Пласт був одним із перших таких національних організацій, що прийняли ідеї Бейдена Павела.

Історія українського Пласту — це в мініатюрі історія українського народу. Він зазнав важких переслідувань і частих заборон різних урядів. Він, однак, ніколи не перестав існувати і діяти. Він став кузнею, в якій кувались характери діячів і провідників українського народу, головню на Західних Землях

України, де Пласт найдовше існував і діяв. Від закінчення Другої світової війни український Пласт існує і діє на поселеннях, себто в країнах, де поселились українські емігранти. Але такий стан існування і діяння українського Пласту його провід і актив вважають лише переходовим. Традиції і досвід Пласту за цей довгий час його існування належав усьому українському народові й його доростаючій молоді в першу чергу на українських землях. І тому хочемо підкреслити, що український Пласт — це не лише емігранська організація молоді! Від початку його існування в його рядах виростає вже четверта, а то й п'ята генерація української молоді. організаційно пластові одиниці, що діють у різних країнах поселень (Крайові Пластові Старшини), об'єднані у Конференції Українських Пластових Організацій (КУПО), що дбає за збереження ідейних та організаційних надбань Пласту, як цілості, та тим самим забезпечує його єдність і український національний характер. Основною низовою організаційною клітиною Пласту є гурток однолітків із своїм виборним проводом. Він діє (відбуває свої заняття) під наглядом і опікою старших виховників і батьків.

Від самого початку свого існування український Пласт був організацією понадконфесійною, аполітичною і апартійною. Виховуючи українську молодь, на засадах, що побіжно згадані вище, а подрібно виложені в книзі "Життя в Пласті", що її написав засновник пластової організації д-р О. Тисовський (як і в багатій пластовій літературі), і без знання яких (цих засад) неможливо організувати, чи провадити Пласт, як і не можна бути пластуном, пластові провідники, включаючи й засновника, стали на становищі, що Пласт, як загальногромадська організація української молоді, повинен зберігати повну ідейну й організаційну незалежність від будь-яких сторонніх чинників. Саме завдяки такій незалежності й самовистачальності міг Пласт досі служити всьому українському народові.

Ці основні відомості про Організацію Української Молоді Пласт ми вважали за вказане пригадати друзям пластунам і пластункам та українській громадськості на рідних землях і в діяспорі саме тепер, коли тут і там іде мова про те, що після довгого проміжку часу, коли він був заборонений, Пласт повинен відновити свою діяльність в Україні. Вважаємо, що так.

Вважаємо, що Пласт своєю дотеперішньою діяльністю вповні виправдав довіря українських батьків і загалу суспільства, сповняючи вже майже вісімдесят років своє основне завдання української виховної (в дійсності самовиховної) організації, що забезпечує виховання характерних одиниць і добрих громадян. Через своє ідейне пов'язання від самих початків свого існування з міжнародним світовим рухом Пласт також завжди плекав ідеали міжнародної (правдиво інтернаціональної) дружби й братерства у спілкуванні з молоддю всіх інших народів світу. Цей факт, як і те, що Пласт є організацією молоді загальногромадського характеру без політичних чи конфесійних спрямувань і цілей, повинні б заохотити українських батьків в Україні домагатись віднови його діяльності на легальній базі. Ми підкреслюємо особливо ролю батьків у цьому відношенні, бо природно тільки вони повинні рішати про вибір виховної організації для своїх дітей. Вважаємо, що дія в цьому відношенні будь-яких інших чинників, наприклад, політичних, чи конфесійних, була б під кожним оглядом шкідливою і не співзвучною із засадами існування та праці українського Пласту. Особливо не повинні мати місця спроби капіталізації незаперечних осягів та доброї слави Пласту для групових чи індивідуальних цілей і користей, головню — моральних.

Немає сумніву, що віднова Пласту в Україні, навіть за найбільш сприятливих обставин — діло не легке. Але справа виховання української молоді — діло шляхетне й завжди на часі. Воно вимагає серйозної застанови й розумного поступування зі сторони всіх, що мають до нього під сучасну пору будь-яке відношення. Цього вповні свідомий Пластовий Провід, на якому спочиває обов'язок подати помічну руку там, де вона потрібна, й у такій формі, що вповні відповідала б пластовим ідеалам. Надіємось, що пластовий актив викаже, як і в минулому, довіря до свого проводу та піддержить його в починах, що мають будь-яке відношення до віднови Пласту в Україні, здержуючись рівночасно від індивідуальних, неузгоднених та неапробованих дій у цьому відношенні.

Виходячи з повищих міркувань, Головна Пластова Булава в дні 25-го березня ц.р. подала до відома проводам (КПС) крайових пластових організацій в поодиноких країнах своє становище в цій

справі, що звучить: "Пласт не організує, не спонзорує, ні не переводить поїздок... в Україну. Проте заохочуємо пластуство відвідувати батьківщину під опікою батьків... Зв'язки з Пластом в Україні належать до прерогатив Головної Пластової Булави. Ніяка група, що їде в Україну не репрезентує Конференції Українських Пластових Організацій, ні її членів — крайових пластових організацій..."

Будучи, як і личить пластунам, доброї гадки, ми сподіємось, що Пласт таки зможе невдовзі правно відновити своє існування та розпочати свою виховну діяльність серед української молоді для її власного добра.

~~~~~  
**Іван Драч**  
~~~~~

ДО ЮНОГО СЕРЦЯ

Так, це до тебе, саме до тебе це слово! Це від тебе залежить зараз, чи перерветься золота нитка тисячоліть, а чи оживе і заграє на сонці! Це від тебе, саме від тебе залежить, чи джерело рідної мови замулиться в твоїй душі, а чи дружню і вільно дихатиме! Окваном дихатиме!

Тільки рідне слово, виплекане твоїм родом і народом, має таємничу здатність тримати людину у повноті її історичного і духовного буття. Тільки від порога рідної мови ти можеш виходити на широкі магістралі світу. А безмір світовий і космічний не дасться тобі в руки, коли ти будеш безбатченком. Чуєш, пісня лунає, ти мимохіть тягнешся вслід за нею — вона старіша від тебе на тисячоліття і на тисячоліття молодша. Слово у пісні, як вода у ріці. Жива вода рідної мови на ноги зведе тебе і тоді, коли ти зневірився вже у всьому і перше слово твоє, до мами звернене, материнське слово хай розширює твої груди азонам людської гідності. Це ти несеш слово в серці, як наполохану пташку. Слово довірилося тобі і повірило в тебе. Не сполохай рідного слова, а захисти його, до серця притули, життям своїм переповни. Ти, саме ти — і ніхто інший!

Літературна Україна, ч. 20, 1988 р.

ПОВЕРНЕННЯ ШЕВЧЕНКА

Заслання, самота, солдатчина. Нічого.
Нічого — Оренбург. Нічого — Косарал.
Не скаржився. Мовчав. Не плакав ні від чого.
Нічого, якось жив і якось не вмирав.
Вернувся в Петербург, і ось у Петербурзі —
після таких років такої самоти! -
овацію таку йому зробили друзі! —
коли він увійшов. І він не зміг іти.
Він прихилився раптом до колони.
Сльоза чомусь набігла до повік.
Бо, знаєте... із каторги в салони...
не зразу усміхнеться чоловік...

Кобзар співав в пустелі Кос-Аралу,
у казематах батюшки-царя.
Кайдани, шаленіючи, брящали,
щоб заглушити пісню Кобзаря.

А пісня наростала у засланні.
А пісня ґрати розбивала щент...
Правдивій пісні передзвін кайданів —
то тільки звичний акомпанемент.

Ліна Костенко

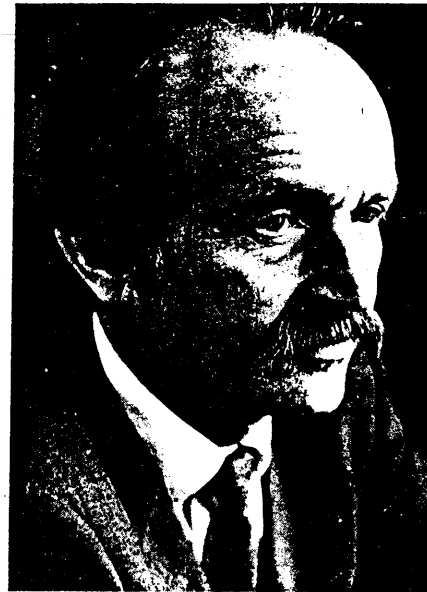
ДВОЄ СЛІВ ЧИТАЧЕВІ

(уривок)

...Найбільший слід на землі — од маминої коліскової "Ой люлі — люлі, моя дитино". Шевченко над коліскою — це не забувається. А співане тужно: "Іди ти, сину, на Україну, нас кленучи" — хвилює й досі. Щось схоже до тужного надгробного голесіння з "Заповіту": "Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте, і вражою, злою кров'ю волю окропіте".

Перші знаки нашої духовної аномалії, журба — як перше почуття немовляти в білому світі. Це були — враження од дитинства. Гарного дитинства...

В. Стус

Вячеслав Чорновіл

НЕ ВИПРОБОВУЙТЕ НАРОДНОГО ТЕРПІННЯ

(Відкритий лист
В. Чорновола
В. Щербицькому)

I.

Громадянине Щербицький!

Як багатолітній політв'язень часів так званого застою, коли Ви "Україну правили", один з активістів оббріхуваної Вами і партійною пропаґандою Української Гельсінкської Спілки, врешті просто як український патріот, звертаюся до Вас із тюремної камери, куди мене запроторили відразу після Вашої вказівки на останньому Пленумі ЦК КПУ, щоб посилити боротьбу з екстремістами із УГС, звертаюся до Вас із закликом: Не випробуйте більше народного терпіння! Забирайтеся геть!

Скупих тюремних аркушів не вистачить, щоб перелічити всі Ваші гріхи перед українським народом. Спробую назвати найбільші.

Добре усвідомлюючи, що народ без мови, без культури, без історії — уже не народ, а тільки аморфна маса придатна для будь-яких експериментів, Ви, доскочивши влади з яничарською запопадливістю почали нищити все українське в Україні. Ви засудили як націоналістичні нерішучі спроби Вашого

попередника Петра Шелеста стримати процес русифікації України до повного підкорення її диктатові Москви. Вже на початку свого правління Ви демонстративно перейшли на російську мову спілкування з українським народом і повністю перевели на неї партійно-державний та господарський апарат по всій Україні, навіть у Галичині.

Про це ж страшне спустошення, якого за роки Вашого намісництва завдано українському шкільництву, вищій школі, науці, культурі, цілому духовному потенціалові нашої великої нації, досить говорить тепер і з трибун і в офіційній пресі. Тільки ж кивають при цьому на безіменні сили застою. боячися простягнути перст у бік цеківського кабінету, де Ви чомусь досі засідаєте. Боятися назвати основного натхненника, відьомського шабашу, розв'язаного одразу після одержання Вами від дорогого Леоніда Ілліча ярличка на київське князювання.

Винюхуючи і нещадно цькуючи все неординарне, талановите, національно окреслене, Ви підібрали собі гідну команду поплічників. Згадати хоча б таку одіозну фігуру, як присланий з Москви ліберальнішому попередникові головний кабінет республіки Віталій Федорчук, відомий майстер терору і провокацій, що сьогодні, після трудів неправедних, тішиться персональною пенсією в розкішній московській квартирі. Це Ви ввели його в бюро ЦК КПУ і зробили цього українського Берію 70-их років своїм найближчим соратником.

Скільки людських доль ви разом покалічили. Сотні українських патріотів перепустили через тюрми, табори, заслання. Десятки активістів національного відродження шпурнули в пекло закритих спецпсихлікарень. Тисячі діячів української науки і культури зацькували, зламали, змусили злизувати догматичне шмаровидло із фельдфебельських чобіт, якими Ви топтали по живому тілі України.

На Вашій обтяженій невідкупними гріхами совісті замордовані чи покалічені в тюрмах, таємно вбиті, доведені до самогубства, передчасно зведені в могилу таланти, якими засвітилася б і найбагатша культура світу, — Василь Стус, Іван Світличний, Володимир Івасюк, Володимир Іванишин, Григій Тютюнник, Іван Миколайчук, Микола Лукаш... Це тільки відоміші з того трагічного списку.

Осквернені бездарними монументами святі київські гори.
Перетворений на зацвілі калюжі Дніпро.

Оповіті густим їдучим смогом міста.
Обезлюднені села.
Отруєні і обезпліднені найродючіші в світі чорноземи.
Атомні бомби уповільненої дії на Поліссі і Поділлі, на Запоріжжі і в Таврії.

Порожні полиці крамниць, або кілометрові черги за найнеобхіднішим.

Культура провінціалізму і войовничого безкультур'я.

Знівельований людський натовп, що забув, якого він роду і народу... —

Ось наочні плоди Вашого злочинного господарювання в Україні, Володимире Щербицький! Кажу "злочинного", бо в дійсно правовій державі самого тільки Чорнобиля і масових гулянь та демонстрацій під насиченим радіацією київським небом 1-ше травня 1986 року було б досить, щоб посадити Вас, організатора цього пропагандистського людинобвиства, на лаву підсудних і послати на десяток років в один із тих концтаборів, куди відправляли Ви у благодатні для Вас брежневські часи цвіт української нації.

То чого ж Ви ще чекаєте? Коли земля займеться під Вашими підшвами?

Я не такий наївний, аби думати, що з Вашим відходом Україні відразу розвидниться. Ви зробили все, щоб пішовши, залишитися, підібрали і піддресували глибоко ешалоновану — від райкомів до ЦК — брежневську команду і пильно стежите за чистотою її рядів. Тому не важко передбачити на Вашому місці Щербицького Н-р 2 — такого собі Масола або Ельченка.

II.

І все ж мільйони жителів України, що кожен день Вашого господарювання в республіці за сьогоднішніх суспільних умов сприймають як плювок усім нам в обличчя, як особисту образу, позбувшись Вас, зітхнуть з полегкістю.

Як соратник Брежнева й один з архітекторів застою Ви залишаєтесь як ворог номер один будь-якого суспільного поступу в Україні. Ви гальмуєте скільки спроможете навіть ті позитивні починання, на які, потрапивши у безвихідь, наважилася Москва. Важко навіть уявити в сьогоднішній керованій Вами Україні появу таких, наприклад, законів, як прийнятий недавно у

Латвії Закон про передачу селянам землі у довічне користування з дозволом найманої праці. Або — як уже діючі закони прибалтійських республік про статус їхніх корінних мов, кожна з яких визнано єдиною державною мовою і мовою міжнародного спілкування в республіці, а урядовців і господарників перевчають, встановивши чіткі терміни, оволодіння мовою і виділивши на це значні кошти.

Чи ж здатна навіть подумати про таке Ваша обрусительська команда?

Цьогорічна виборча кампанія в Україні була перетворена під Вашим керівництвом на бойовий огляд сил реакції. Ви не зупинилися не тільки перед масовими передвиборчими і виборчими махінаціями, а й перед фізичним і "правовим" терором. (Згадаймо погром спецвійськами мирного передвиборчого мітингу у Львові 12-го березня, десятки адміністративних засуджень у різних містах України за передвиборчу агітацію, в тому числі й моє сьогоднішнє ув'язнення).

Ви панічно боїтеся всякої організованої опозиції, навіть такої помірковано-ліберальної, як започаткований українськими письменниками Народний Рух України за перебудову. Ваша команда організувала пляномірне цькування Народного Руху України в монополізованих партією органах масової інформації. (Перед у цій антиукраїнській кампанії веде російськомовний орган Вашого ЦК — "Правда України", що стала сьогодні в Україні головним рупором великодержавного націонал-комунізму). Шалену лють викликає у Вас і Українська Гельсінкська Спілка. Називаючи екстремістами людей, які виклали свою програму національного порятунку і пропагують її мирними конституційними засобами, прийнятими всім цивілізованим світом. Ви заохочуєте дійсно екстремістські методи боротьби з нами, каральні спецроти, дифамацію в пресі, адміністративний терор.

За тим же, популярним у базарних злодюжок принципом кричати на іншого "Тримайте злодія!" Ви звинувачуєте нас у розпалюванні міжнародної ворожнечі, ніби це не Ви протягом десятиліть заповзято проводили брежневсько-сусловську імперську політику активного перемішування населення, переселивши, з допомогою економічного плянування та інших волюнтаристських заходів, в Україні (як і в Прибалтику, Середню Азію, Молдавію) мільйони росіян, спустошивши цим і довівши до

занепаду саму Росію. Ніби це не Ви вивели з міст нашу мову, потоптали нашу культуру, протегуючи і вивищуючи при цьому як велику міжнародну мову і культуру зайшлого російського населення і створюючи саме цим передумови міжнародних конфліктів.

Ви й сьогодні, коли український народ почав прокидатися і заявляти про свої права, зовсім не зазіхаючи при цьому на права нацменшостей України, робите спроби кинути між нас зерно ненависти. Адже не секрет, що Ваш партапарат, ведучи кампанію проти НРУ, УГС, інспірує створення в Україні шовіністичного інтерфронту. Адже в цьому особливо стараються Ваші ставленики в Донецькому та Одеському обкомах партії.

Ану заберіть свої нечисті руки від делікатної справи міжнародних взаємин — досить лиха нарobiliли! Ми й без Вашої "керівної ролі" зуміємо порозумітися із росіянами, жидями, угорцями, татарами, греками та іншими народностями на Україні, як нам далі жити в нашому спільному українському домі.

Мастодонтом застою, що вигулькнув із брежневських шарів, вважає Вас сьогодні вся 50-мільйонна Україна, без огляду на соціальний на національний статус її населення. Останні вибори засвідчили, що Вас відторгає навіть та земля, яку топтали Ви колись босими ногами і до якої хотіли підлеститися різними подачками з державної кишені. Як показують опити, Ваші земляки голосували проти Вас майже поголовно. Тільки залишивши Вас єдиним у бюлетені, а потім вдавшись до фальсифікувань, Дніпропетровські апаратчики поповнили Вами реакційну більшість з'їзду народних депутатів СРСР.

Та вже й партчиновники не приховують, що й вони охоче позбулися б Вас як одіозної фігури, яка заважає дурити народ перебудовними словесами.

То чого ж Ви чекаєте? Конвульсійно чепляючися за владу. Ви вже й так прогавили момент, коли могли безболісно для себе щезнути з політичного обрію услід за романовими, тихоновими, алієвими. Чи думаєте, що придворне хамелеонство, в якому Ви майстерно вправлялися при кількох попередніх правителях, вивезе Вас і за нового генсека, що чомусь не гребує сідати поруч з Вами за стіл Політбюро — чи то із вдячності за передбачливо поданий за нього голос на весні 1989, чи то не розуміючи, що для успіху перебудови її треба було починати з України, а не

перетворювати нашу республіку на заповідник брежнєвізму.

Але Міхаїл Горбачов — не всесильний імператор, як його попередники. Сьогодні слово починає брати народ, що прокидається з летаргійного сну і струшує з себе страх. Тому забирайтеся геть, бо дочекається, що Вас, як пір'їну змете хвиля народного гніву.

Хапайте, поки дадуть, черговий орден Леніна і персональну пенсію та й чимскоріше тікайте до Москви. А коли настане час покликати Вас з імперської столиці на відповідь перед своїм народом, ми вже гуртом якось скинемося на дорогу по мідному шелягу, як скидалися нещодавно на мітингові у Биківні для іншого ката українського народу - лазаря Кагановича.

Щасливої дороги!

1-го червня 1989 року, тюрма КПУ (тут — камера попереднього ув'язнення) в Золочеві на Львівщині.

Вачеслав Чорновіл

Член Виконавчого Комітету УГС

П.С. Якщо на з'їзді народних депутатів не вистачить здорових сил, щоб анулювати підписаний Горбачовим 8-го квітня 1989 р. реакційний Указ про т.зв. держані злочини, то мене якраз час тягнути до криміналу за цей лист, звинувативши в дискредитації видатного партійного і советського діяча часів Хрущова, Брежнєва, Горбачова, незмінного члена Політбюро ЦК КПС та керівника протягом 17 років республіканської парторганізації — передового загону КПСС, активного пропагандиста і втілювача в життя ідей пролетарського інтернаціоналізму, відомого діяча міжнародного комуністичного руху, двічі Героя соціалістичної праці, кавалера багатьох орденів, вірного лєнінця Володимира Васильовича Щєрбицького.

Але прошу майбутній суд врахувати й обставину, яка пом'якшує мою вину: при найбільшому старанні, мобілізувавши весь свій публіцистичний хист, я не зможу дискредитувати громадянина Щєрбицького в очах українського народу, більше, ніж він сам дискредитував себе за кілька десятиріч лакейського служіння московському імперіялізмові.

Та суд між нами нехай таки відбудеться, бодай символічний, із виходом на велилюдні майдани, із тисячами свідків — живих, убієнних до народження в лоні чорнобильських матерів. І нехай вирок на тому вселенському суді винесуть не вірні пахолки панівної кляси, що чомусь називають себе народними суддями. Хай присуд на ньому винесуть Бог і народ — найвищі судові інстанції у всесвіті.

В. Чорновіл

ІЗ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ В УКРАЇНІ

РОМАНОВІ ІВАНИЧУКУ

Розп'ятий Чорнобиль, Дністер, Чернівці
Нєскорєні орди дашавського диму
Для Руху лишають глухі манівці,
Обвуглену долю, але неопалиму.
В гноївках моралі купається плоть.
І СНІДу ймовірність ворушиться в крові,
Так, поки не пізно, накиньмо оброть
На похоті кінські і душі махрові.
Для чого потрібен народові Рух —
Ми нині в самого народу спитаймо:
Дичавіє поле, іржавіє плуг,
А вічний господар вербується в найми?
Щоб стихнув афганський трагічний мотив,
І мати не бачила мертвого сина,
Щоб землю й людей добрий дух освятив,
Щоб просто в людині воскресла людина.
Щоб край наш позбувся глобальних наруг
І сявав як чиста різдвяна господа.
Для чого потрібен народові Рух?
Для того, щоб справді народ був народом.

Віктор Романюк

РОЗГРОМЛЕНО ПЛАСТОВИЙ ТАБІР В УКРАЇНІ

За інформацією радіостанції "Свобода", 4 серпня (1989 р. — Ред.) бандити КГБ, міліції, комсомолу і російської молодіжної організації "Юний дзержинець", напали на пластовий табір на хуторі Паланики, Городоцького району на Львівщині. Коли під табір прибули великі автобуси і автомобілі з "правоохоронними" розбійниками, пластові підлітки замкнулися в таборовому будинку. Напасники увірвалися до будинку, перед тим вибиваючи в ньому вікна і сокирами розбиваючи двері. В будинку було 11 юнаків, яких віддано побоям і матюканням. За цим повідомленням, найжорстокіше побито 17-річного Романа Тлусняка і 16-річного Богдана Тарнавського.

Згодом скажені карателі вдалися до вандалізму табору. Вони зруйнували весь табірний інвентар, знищили пластову бібліотеку, порвали намети і синьо-жовтий прапор. Пластунам повикручували руки й забрали їх у невідоме місце. У цьому зв'язку Українська Гельсінська Спілка та Український Християнсько-Демократичний Фронт вислали до генерального прокурора СРСР ноту протесту, вимагаючи від нього в'яснення погрому і притягнення бандитів до кримінальної відповідальності. Звіт про цей погром напевно буде вислано до членів країн Гельсінського процесу. Оця жахлива подія багатомовно свідчить про характер "перебудови" й "демократизації" і про справжній "гуманізм" горбачовського комунізму, про який він говорить у своїх промовах і інтерв'ю для західної преси, і змальовує природу його "нового мислення". Отож знову постає питання: чи можна крокодила згуманізувати?

Протест генеральному прокуророві ССРСР

В боротьбі проти росту ініціативи, розростання громадських структур і піднесення національної свідомості нашого народу львівська реакція втратила здоровий глузд. Об'єднавшись в одну

злочинну групу, бойовики Городоцького райкому і Львівського обкому комсомолу, Городецького відділу народної освіти, обласної міліції і КГБ, чисельністю 175 чоловік, напали вранці 4 серпня на спортивно-патріотичний табір пластунів, в якому відпочивало всього 11 дітей, віком від 10 до 17 років.

Побачивши колону з трьох великих автобусів, п'яти мікроавтобусів і трьох легкових автомобілів, діти зачинилися в будинку, який служив базою табору. Напасники вибили сокирою хвіртку і двері, побили вікна, порвали синьо-жовтий прапор, перерили постіль, забрали господарський інвентар, побили дітей, а сімох з них заштовхали в автобус і відвезли в Городський райвиконком. Згодом відправили додому.

Нечувана розправа над дітьми потрясла львів'ян — вони розцінили цей безглуздий жорстокий погром як реакцію місцевої влади на спробу дітей і підлітків відновити традиційний у нашому регіоні пластовий рух.

УГС обурена черговим проявом беззаконня місцевої влади і вимагає припинення до кримінальної відповідальності як ініціаторів, так і виконавців цієї ганебної акції та зупинити терор проти нашої дівчоти, що шукає нових доріг проведення дозвілля.

Геть руки від нашої дівчоти!

До суду злочинців!

5.08.1989

Виконком УГС

НАРОДНИЙ РУХ

Для чого потрібен народів Рух —
Спитаймо у совісті — кожен у себе:
Щоб вольними чулися віра і дух
Під отчим крилом українського неба.
Щоб слово предків нам душі напнув
Розкований вітер з Великого Лугу.
Щоб нині й навік ми взяли на засув
Чужинську зневагу й чужинську наругу.
Ми знаємо хто ми і звідки еси,
З якого ми поля, з якого ми плоду.
І заповідь наша на вічні часи:
Козацького роду — нема переводу!

Для чого потрібен народові Рух —
Як оплакану матір, спитаймо Вітчизну:
Щоб з рідного слова зірвати ланцюг
І з крові забрати пекучу трутизну.
Звертаємось вголос до зайд і заброд,
Щоб чули народу кастровані діти:
Як рідною мовою плаче народ,
Хіба він чужою повинен радіти?

Він ще не осліп, не оглох, не знімів,
Не перейнявся до іншої раси —
Мов під небесами з травневих громів,
Стоїть Україна під словом Тараса.
Для чого потрібен народові Рух —
Спитаймо мільйонів із мертвого роду,
Як сталінська кліка й державний обух
Під льодом підозри глушили народи.
Держава, подібна на архіпелаг,
Раз по раз колючими скута дротами.
І сталінський уряд, не уряд ГУЛАГ,
Огидне сплетіння сексот із хортами,
Ми маємо змити ненависний бруд,
Звільнитися Русі від дикого страху
І ката живого віддати під суд,
І голову підлу покласти на плаху.
Для чого потрібен народові Рух —
Спитаймо у білого квіту калини
Про батьківський край, що мертвіє довкруг,
Про атомний страх у очах України.

Віктор Романюк

Передрук з "Голосу Карпат" ч. 2, липень 1989

НА БУЛЬВАРІ ШЕВЧЕНКА В ЗАПОРІЖЖІ, згідно з
наполяганням мешканців Запоріжжя, (на перезваному проспекті
Жданова на Бульвар Шевченка) буде споруджений пам'ятник
Великому Кобзареві. Створено комітет, що займається збіркою
фондів на його будівництво.

Секретар Спілки письменників України, відділ у Запоріжжі,
— його голова Петро Ребро повідомив редакцію "Вістей України",

що до комітету збірки фондів надійшло понад 120 тисяч
карбованців добровільних датків.

Відбулося засідання Ради Товариства Української мови імені
Тараса Шевченка, на якому були наради в справі видання нового
правопису української мови. Головну доповідь виголосив доктор
філологічних наук, науковий співробітник Інституту
мовознавства ім. О.О. Потебні АН УРСР Андрій Бурячок.
Доповідач говорив про потребу зміни правопису з 1946 року,, в
якому слід зробити багато поправок. Чимало в цьому правописі
винятків з правил. Інститут одержує багато листів з домаганням
поправок. Авторський колектив інституту підготував проєкт
нового правопису. Вчені пропонують: уведення букви "г",
упорядкування правила написання деяких іншомовних слів,
повернення географічним назвам старих українських назв
(Рівне, Сіверсько-Донець), відновити кличний відмінок,
правильна вимова звукосполучень "дж", "дз", "ждж", відміна
запозичених слів із закінченням на "о", правопис власних назв
(не переклади!/"Київ" / не "Киев"/, Дніпро /не "Днепр"/, ці назви
так само мають звучати в інших — англійських і французьких
назвах.

Відбулись гарячі дебати, слово брали письменники, вчені-
мовознавці, фізики, кібернетики, радіоекологи. Назріла нагальна
потреба, велика робота — випрацювати новий правопис. Автор
статті з "Вісті з України" ч.16. квітень 1989 р. О. Кошченко закликає
читачів писати листи в справі правопису, вони будуть передані
раді Товариства української мови ім. Тараса Шевченка.

У статті Є. Парійського (в цьому ж числі "В. з України")
"Великий Художник слова" є мова про Миколу Гоголя, про його
зв'язок з Україною такими словами: "Живуть його геніяльне
слово, його високий талант, його невтомні труди на благо свого
народу і своєї Вітчизни..."

"180-річчю з дня народження М.В. Гоголя був присвячений
літературно-мистецький вечір, який відбувся в колонному залі ім,
М.В. Лисенка Київської державної філармонії". Сказано також,
що відомий російський критик Белінський у захваті оголосив
Гоголя "главою літератури, главою поетів. А Миколі Гоголю в
тому часі було всього 26 років. Згідно з опінією Герцена поема
"Мертві душі" М. Гоголя склихнула всю Росію. "Над автором
зійшла немеркнуча зоря світової слави".

Петро Саварин

УКРАЇНСЬКА НАУКА — ПРОБЛЕМИ ПРАЦІ І СПІВПРАЦІ

(Кілька думок науковцям)

Коли д-р Падох зателефонував мені добрий місяць тому і попросив сказати дещо на бенкеті, я погодився: говорити на бенкеті не штука. Але коли д-р Падох рівночасно попросив мене сказати дещо на науковій сесії, я вже застановився. Я ж не науковець. Щойно коли він мене запевнив, що учасники вислухають мене як ненауковця, я погодився. І ось я перед вами, ще раз скажу — не науковець, а звичайний собі адвокат, та ще й з Канади, хоча й член-прихильник НТШ в Едмонтоні.

Книжки, професори, зброя. Заки порину в призначену мені тему, хочу сказати, що для мене в різні часи наука означала різні речі, і досі означає. В ранньому дитинстві наука для мене означала книжки. Не раз, коли я зачитувався, батько пригадував мені Дон Кіхота:..."ниву за нивою продавав, найкращі книги купував, і все читав, читав, читав". А тоді казав: "наперед зроби те, що маєш зробити, а тоді берись до книжки". Я й досі не знаю, кого й з чого батько мені цитував, а коли придбав я свою власну книгу "Дон Кіхот", там стояло не віршем, а прозою написано:..."і так далеко зайшла його жадоба до знання, і так він схибнувся на тих книжках, що, для того щоб придбати їх, він продав кілька десятин орної землі"...

Коли мені було під двадцятку, вже далеко від рідної хати, якось попала мені в руки маленька книжечка Михайла Івченка про Сквороду "Напоєні дні". Тоді наука для мене стала означати — **професорів**. Ця книжечка зробила на мене таке враження, що я дозволю собі тепер її зачитувати:

До Григорія (Сквороди) підійшов його колега з молодших

клас. Розбалакались. — Чому вам, колего, навчати якихось закордонних химер? — поспитав навчитель. — Тому, що я вважаю це за краще! — Але ви цим одходите від заведеного порядку. — Його ж заводили такі-ж люди, як і ми з вами. — О, то ви високої думки про себе. Їх складали мужі світлого розуму, божеської думки. А ви хочете з ними зрівнятися? — Яблуня повинна дати свій плід! Нащо-ж людині його ховати? — Не всяка яблуня добрі яблука дає! — Але не всяка свиня може на них як-слід розумітись!

Це було так спокійно і безневинно сказано, що колега лише здивовано поглянув і не знав, чи образитись йому чи засміятись. Далі мовчки відійшов і після того більш уже не звертався до Сквороди. На третій день від єпископа прийшла грамота з гострим повчанням. Григорій почервонів, очі йому гнівно загорілись. Рішучо написав кілька слів на недбайливо відірваному клаптику паперу і передав послушникові.

Спокійно, з лукавою посмішкою розгорнув папірець єпископ, прочитав і знову між гнівом пробігла на устах тиха усмішка: "Алія рес спектрум, алія рес плектрум!" Одна річ патериця, інша — сопілка! Ах, собачий син!"

Тоді так само вийняв клаптик паперу, чітко й поволі вивів кілька літер. "НЕ ЖИВЯШЕ ПОСЕРЕД ДОМУ МОЄГО, ТВОРЯЙ ГОРДИНЮ". Віддав папірець келійникові і замислився. — мабуть утече. Справді, що втече! А шкода хлопця. Щирий і завзятий!"

Ще через 20 років, коли мені було коло 40-и, наука виринула передімною, як **зброя**. а було це так. Клюб УПіП в Едмонтоні задумав раз спровадити до Едмонтону виставку Олександра Архипенка. Неофіційна балачка з місцевим директором мистецької галерії не дала нічого: хто, чому, пощо? Тоді я взяв у руку том "Енциклопедії Британіки" і показав директорів галерії, чорним по білому, "хто є Архипенко". Зніяковівши, директор не лише погодився на спілку з нашим Клубом зробити виставку творів Архипенка, але й покрити більшість коштів, і зайнятися реклямою, і попросити лейтенант-губернатора Альберти виставку відкрити. Отака метаморфоза! От чим треба подеколи "стріляти"! Наукою, енциклопедією. Закінчу свої рефлексії про науку твердженням знаного єврейського філософа Маймонідеса: "Поширення науки — це найвища заповідь!" На мою думку, під час миру найкращою зброєю народу в боротьбі за своє існування є наука, наука і ще раз наука, а щойно тоді — політика, а далі — економіка і т. д. Саме в такому порядку! І горе тим народам, тим

спільнотам, які не вивчать цієї “заповіді”. Вони стануть, як писав колись Франко, “тяглом у поїздах бистрохідних” інших народів.

Щасливий народ, який має багато великих, оригінальних творчих науковців. У науковцях, як в озерах — вода, як у банках — гроші, зібране все знання, вся колективна свідомість народня, його минуле, сучасне, а то й візія майбутнього.

“Хоч вічно злий тиран її вбива,
І переслідують підніжки власти,
Хоч пільма рада в гріб її укласти,
Проте вона вовік, вовік жива.” — писав колись про науку Іван

Франко, а живе вона — у науковцях. І тому Москва так жорстоко розправляється з українськими науковцями. Як існувати науці там, де немає свободи думки й слова? Де все фальшується в ім'я російської імперії? Я ще повернуся до науковців, але на цим місці хочу сказати дещо про їхні головні завдання. На мою думку, науковці мають принаймні чотири головні завдання: науку зберігати, науку поширювати, науку відкривати, і наукою служити своїй спільноті, своєму народові і цілому людству. Про збереження науки багато не треба говорити. Кожний з нас знає вартість бібліотек, архівів, різних центрів освіти й культури. Кожний розуміє, що є певні наукові твори, без яких немислими далший розвиток науки, твори, які треба видавати, перевидавати, і то на всіх мовах світу, щось подібне, як це є з Біблією. Зате про друге завдання науковців треба більше сказати. Йдеться про навчання, поширювання науки, вчителів-професорів. Як пригадуємо, апостоли кликали Христа — учителем. Нам потрібно вчених, талановитих, відданих науковців. Науковців-учителів, які б вміли своїм учням-студентам передати не лише знання-інформації, але, і то найважливіше — **любов до науки**. Науковців, які б так передавали своїм студентам знання про минуле і теперішнє свого народу і людства, щоб вони йшли в життя повноцінними одиницями, свідомими свого окремого місця серед інших, як рівних серед рівних. “Наука вчить — але приклади потягають” — казали старинні римляни, тож нам треба науковців, яких теорія і практика йшла б впарі, бо слова без діл — мертві. Йдеться про те, щоб передати молодшому поколінню не лише все те, що науковці знають з книжок і природи, але й з життя, тобто: принципи добра, правди і краси. Доказати молодшому

поколінню, що Україна — жива і буде жити, бо має найважливіші елементи: територію, народ і свідомість окремішності.

Третім головним завданням науковців, над яким я хочу зупинитися, є — науку відкривати, досліджувати. Науку треба відкривати, починаючи від самих себе, далі йти до сусідів, а там — в ширший світ. Так в минулім, як в теперішнім часі. На мою думку, кожний вчений повинен щось додатково студіювати, над чимсь окремо працювати, а не тільки заробляти на щоденний хліб. І придержуватись найвищих стандартів, так в навчанні, як і дослідях, завжди керуючись правдою і етикою. Науковці поневоленого народу мають за обов'язок звернути окрему увагу на політичні науки. Вони повинні постійно вивчати свою спільноту (так на рідних землях, як і поза рідними землями), її потреби, труднощі, давати відповіді на найтяжчі питання, квестіонувати її потягнення, давати чесні поради, словом — бути критиками і радниками одночасно! Народ — є народ. Пісня про опришків співає: “Маємо що їсти, маємо що пити, любощів гуцулка нам дасть!”, але науковці, сіль землі, еліта — мають відповідальність далеко більшу! Вони ж не лише збірниками науки, але й носіями, але й її творцями, і саме вони відповідають, коли так подумати, за свідомість чи не-свідомість народу. Як я вже згадав, на рідних землях наших наука — в ярмі, не може вільно розвиватися, але чи наші науковці використовують своє перебування у вільних країнах світу? Візьмімо до уваги хоч би такі питання: Чи наші науковці скрізь і завжди репрезентують українську науку, і як? тобто — беруть участь у наукових з'їздах, конференціях, конгресах, чи вдержують зв'язки з чужоземними науковцями, зокрема науковцями сусідніх народів? Чи співпрацюють з науковими установами в світі, чи пишуть і видають на чужих мовах, чи нотують і виправляють фальшиві чи тенденційні праці чужоземних науковців про нас, а зокрема — російських науковців, давніших і сучасних? Якби я це так міг, перше, що б я зробив, то дослідив і науково скритикував всі російські підручники і праці, бо на них далі, так скажу, виховуються чужоземні науковці і на все дивляться, включно з Україною, московськими очима. І почав би від американського континенту. Хто, як не наші науковці в першу чергу донесе українську проблематику на поле світової науки?

Досліди минулого, samozрозуміло, повинні йти далі. Хто не знає свого минулого, не має забагато надій на майбутнє. Але —

наука про сучасне багато важливіша. Треба, студіюючи минуле, зробити списки всіх по зможі чужоземних архівів, бібліотек і збірок з джерельними даними про Україну і українців, а тоді — доручити комусь їх дослідити, вивчити, видати. Мені кажуть, що ми ще навіть не маємо каталогів українських книжкових і архівних фондів в американських і канадських бібліотеках чи при всяких установах, а що вже казати про європейські країни, середньоазійські. Коли ж йдеться про теперішнє, то варто би систематично дослідити життя нашого народу на рідних землях, поза Україною в СРСР, Кубані, Донщині, Підкавказзі, землі Сибіру, де живуть мільйони українців, а сателітних державах Румунії, Мадярщини, Чехословаччини, Польщі, в державах західної і північної Європи. Словом, є що досліджувати, є що відкривати.

Четвертим завданням науковців — є служити своєму народові, тобто зробити все, щоб їх народ зберіг свою біологічну, національну, мовну, культурну, духову і т.д. субстанцію. Зберегти, розвинути, познайомити світ з українською наукою — ось про що йдеться. І тут важлива наша організованість, наша якість, наша кількість, наша свідомість своїх завдань. Хто, наприклад, веде реєстр українців-науковців у світі, знає що? хто? студіює, де, що видав? Чи маємо списки університетів, де студіюють російську проблематику, чи пробуємо нав'язати наукові стосунки з науковцями, що мають до діла з російською проблематикою, в думці, щоб їх усвідомити теж в українській проблематиці. Як добре би було, коли б ми зібралися і устійнили нашу видавничу політику (що видати з джерельних праць і підручників і якою мовою, хто, що і коли видасть), дослідну політику (в якій черзі що досліджувати), обговорили проблеми доросту, співпраці, зв'язків з чужоземними установами, і науковцями, термінологію, можливості зацікавлення українською проблематикою чужоземних науковців, можливості створення кафедр українознавства на державний кошт при різних університетах чи інститутах. Хто доглядає за тим, щоб наша молодь мала бодай основні підручники — історії еміграції, церков, культури, літератури? І то різними мовами. Конференції, які започаткував останньо КІУС з Гарвардом, повинні далі продовжуватися. Треба би зійтися на науковому полі з поляками, чехами, мадярами, румунами, євреями, білорусами, німцями й з

іншими нашими сусідами, включно з росіянами. В столицях різних держав є великі архіви, часто з інформаціями про нас і наш народ і комусь треба би туди післати науковців, щоб це виніс на денне світло.

Сказав колись хтось, що його не лякає вибух атомової бомби так як його лякає — страшний суд. У зв'язку з наукою, є певні речі, які мене не лякають, а певні, які лякають. І так — мене лякає відхід цілої плеяди старших українських науковців, які були виховані на наукових традиціях рідного краю. Хоча вороги наші не дозволяли на вільний розвиток науки, зв'язок з рідною землею мав свій великий вплив, давав відчуження потреб так би сказати — землі. Поза рідними землями треба науковцям це все відчувати більше розумом, як серцем. Друга річ, що мене лякає, як зацікавувати молодшу генерацію науковців, вихованих вже поза Україною, щоб вивчали теж справи українські, поза своїми нормальними зайняттями. Я маю тут на думці десятки професорів різних університетів, а не науковців, які так чи інакше, але вповні присвячені україністиці, чи то викладають українознавчі предмети чи роблять досліди, чи працюють при таких українських інституціях як Гарвард, КІУС, УВУ, УКУ і тп. Третє, що мене лякає, як спонукати українську спільноту допомагати науці фінансово. Як би так якось зацікавувати таких, і відповідну кількість чужоземних науковців взагалі, а зокрема тих — які заняті в проблематиці СРСР, ми могли б багато чого доброго зробити для української справи. Щодо чужоземних науковців — то маємо до них вступ, а крім того, виглядає, якраз тепер підходять сприятливі обставини, бо світ чимраз більше, а в тому й науковий світ, бачить загрозу СРСР для миру. Створенням Гарвардського центру, КІУС, Катедр в Торонті і Австралії — це величезні досяги українців у вільнім світі, всякі фундації у поміч УВУ, ЕУ НТШ і тп. теж багато допомагають, але вони мізерні супроти великих потреб української науки, а тим самим українського народу, який бореться за своє бути чи не бути на землях під московським ярмом, і проти асиміляції поза Україною. Маю на думці меценатство науки, мистецтва і культури. Багатих людей вже нам не бракує, але бракує зрозуміння, бракує жертвенности. Наука має таємну силу, навіть науковців можна дістати, можна виробити відповідні пляни акції — але потрібно фінансів. Недавно у Вінніпезі я почув статистику, скільки ми видаємо на науку нашої дітвори, а скільки — євреї. Ми видаємо \$1.25, а вони — \$67.00 на навчання рідної мови за дитину, тільки 10% наших дітей вчиться

рідної мови в Канаді, тоді коли 45% єврейських дітей вчать свою мову. От який стан. Я не сумніваюся, що подібний стан існує щодо науки. Як тоді щонебудь плянувати, як робити досліди, як притягати до праці молодших науковців (вони якось мусять жити!), як відповідати на болючі питання нашої бездержавності? Цілі поля лежать облогом, просяться, щоб їх дослідити вивчити: політика, економіка, соціальні науки. Служити науці — це служити спільноті. А скільки можна б було видавати, на різних мовах!

Закінчу кількома сугестіями. Як би я так був науковцем, я б в теперішні часи поспробував:

а) Звернути окрему увагу на науки політичні, економіку і соціальні. На все є свій час, а я думаю, що тепер найкращий час саме на ті науки, які я згадав. Наприклад, досліджуючи політику, я б конечно простудіював, чому досі, за сотню років нашого життя в США, ми не маємо сенаторів, конгресменів, губернаторів стейтів, посадників міст тощо, а тільки творимо комітети у "поміч"? Цей стан конечно треба змінити. Що більш я думаю, що доки ми його не змінимо, то й ніхто не буде з нами рахуватися.

б) Я б також поспробував спрямувати наших молодих людей, після відповідних політичних студій, на службу у державних установах та інституціях, які керують державною політикою. Де наші Бжезінські? Чому б нам не поспробувати дістатися в університети, які спеціалізуються в політичних науках? З яких рекрутуються урядовці заграничних справ, амбасадори, які "виховують" державну еліту? Які викладають про СРСР і тим самим впливають на цілу політику ЗСА супроти СРСР?

в) Третє, що я б поспробував, то в'єднати гроші від всяких державних інституцій на студії і досліди української проблематики, в ЗСА і Канаді. В Канаді вже перші спроби були: Алберта створила і фундує КІУС, Саскачеван дав \$100,000,00 на АЕУ 2, Онтаріо дало 300,000.00 на Катедру в Торонті, на яку других 300,000.00 дав федеральний уряд. Саме тепер робляться дальші заходи. Невже чогось подібного не можна б зробити в ЗСА, в Австралії? На мою думку, ситуація в світі тепер така, що можна!

На внутрішньому українському полі я б поспробував теж кілька практичних акцій, а саме: а) тому що ми є тепер у цьому світі, нам треба конечно простудіювати всі архіви поза СРСР, де є щонебудь про Україну і українців, тобто — зробити зі всього мікрофільми, а тоді дати їх нашим молодим науковцям. При тім варто би й записати все, що вартісне, від живих ще українських діячів з рідних земель, поки живуть. КІУС почав це робити, але

це повинні робити всі наші наукові інституції, бо час не стоїть. б) друге, що я поспробував би робити, то — наукові конференції з нашими сусідами. Такі вже відбулися з поляками, і євреями, але їх треба би продовжувати і відбутися з росіянами, румунами, мадярами, чехами, словаками, балтійськими народами, сусідючими народами на сході України, які є на Заході. Імперія мусить завалитися, а нам прийдеться творити якісь взаємини, і з чого тоді починати? Перша конференція була б загальна, друга — конкретна: про спільні межі, виміну населення, взаємини і т.д. в) третє, на що я б звернув увагу, то є землі Азії і Сибіру, заселені українцями. Що знаємо про них на випадок розвалу російської імперії? Коло 10 мільйонів українців поза Україною — не можна буде кинути на поталу хто зна кому, тільки тому, що ми не подумали коли треба, тобто — тепер, як ще можна холодно спокійно думати. Кубань, Донщина, Підкавказзя — в більшості й досі українські (хоча й не говорять по-українськи), то ж комусь треба думати про них. Я уявляю собі хаос, який настане після упадку імперії, і як пригодилися б праці, що пропонували б різні розв'язки болючих питань земель, населення, поворотців. г) останнє, на що я б звернув окрему увагу, це — як фінансувати українську науку у вільних країнах світу з нашої власної сторони. Певний досвід вже є, тобто — нашими фондами заіснував Гарвардський Осередок, є КФУС, і кілька інших, включно з австралійським. Досвід КУФС показує, що якщо провести відповідну акцію, то навіть одне місто може зібрати поважні фонди, нпр. Едмонтонський КУПІП зібрав досі коло 300 тисяч. Треба лише відважних з уявою і великою посвятою людей до праці: пляну, і так довго працювати, аж поки не досягнемо мети. Після переведення збірки на КУФС в Едмонтоні ми заснували маленьке добровільне товариство "Приятелі Фундації", і чи повірите: минулого року коло 25 осіб цього товариства склали \$20,000.00, і зобов'язалися робити це щороку. П-і Соломея Дроздовська, сестрінка славної колись Соломії Крушельницької, якраз принесла мені чек на \$4,500.00 на Фундацію. От приклад. Брати Непорані, які дарували \$200,000.00, п. Яцик Петро з Торонта — це наш сучасний меценат, але — де інші? От над чим варто подумати, часто починаючи від себе, питаючи себе: скільки я цього року дав на українську науку, церкву, культуру?

Ніщо в житті не приходить даром, за все треба платити, і за науку зокрема. Але, як я вже казав: в час миру, наука є найкращою зброєю проти асиміляції тут, як і в боротьбі за свободу і державність нашого народу на рідних землях.

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА І 1989 РІК — РІК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Єдність мови — це не тільки найкраща, але й певна, єдина премога, за якою ми знаємо народ, а разом це й єдина, немінуча умова існування народу, що її ніщо не може замінити.

Олександр Потебня, 1913 р.

Нема національної культури без мови, нема нації в повному розумінні, бо важливість мови, як національної ознаки така велика, що тямка держава не є однозначна сутність з нацією. Держави є тільки територіяльно-політичні організації, вони не окремі етнічні явища. Ті з них, що втратили свої мови, — валійці, бретонці, шотландці, — намагаються тепер відродити свої мови. А держави Центральної Америки, англосовні США, Канада та інші є на шляху до витворення етнічної своєрідності. Досі у їхній боротьбі за незалежність були проблеми не мовні, і не культури, а тільки економічно-соціальні, політичні й територіяльні.

Зате в народів поневолених боротьба за своє визволення зродила в XIX і XX віках мовну політику. А мовна політика — це складова частина національної політики, яка дуже тісно в'яжеться з усіма явищами життя народу, а зокрема з його культурою.

Життя показує, що мовна політика дуже актуальна. Історія мов знає багато фактів втручання сильніших народів у мовні процеси окупованих народів, щоб заволодіти ними. Це дуже добре нам відоме з власного досвіду. Проте, виникання мов і окремих явищ у них — це глибока наука, нерозгадана таємниця. Твердить німецький вчений В. Гумбольдт, що її причин, явища цього ніякий розум не знайде.

Ми — українська нація — зазнавали й тепер зазнаємо різних

намагань з боку сусідів, зокрема росіян — царськими указами, дилетантськими писаннями Леніна і Сталіна про можливість і то добровільно схрестити мови майбутнього людства, знищити відмінність мов у СРСР. А життя показує, що така теорія неможлива. Штучні мови есперанто зникли.

Мабуть не без глибоких основ українська література сповнена величезною кількістю творчості на тему мови, зокрема поетичної. У ній так глибоко й всебічно пробивається любов і шана і все інше глибоке й таємне, що в собі має рідна мова для народу. Ось згадати б хоч кількома словами:

Мова — це душа кожного народу, а душа — це сам Бог у кожній людині. Творець світу дав нам українську душу, себто українську мову. А хто відрікається своєї мови, той відрікається себе самого — своїх батьків, свого народу.

Митрополит Максим Германюк

Для поета Володимира Самійленка наша мова — це діамант дорогий, що лежав у пилі. Шевченко його підняв і уставив у коштовний вінець. Вона світить зорю і сія щогодини ясніш!

Панас Мирний уважає мову народу великим скарбом — схованкою його духовости. Байдушність до рідної мови — це зрада свого народу.

Іван Франко уважав, що мови свого народу не можна покинути без "окалічення своєї душі".

О, рідна мово! Причащаюсь біля твоїх джерел прозорих, чистих, і набираюся п'яної сили..." таке відношення до мови має поет Євген Гуцало.

Можна б тут наводити безліч зворушливих висловів про любов до мови українців — володарів поетичним словом. А поєднання культури з мовою — це не тільки вимога часу, коли огортає нас тривога за стан нашої мови, але це важлива наукова проблема, правильне розуміння якої необхідне нам зокрема тепер, коли прагнемо зберегти свою культуру, zagrożену в Україні й на поселеннях.

Роман Павлишин

ДОВКРУГИ ЗАКЛЮЧНОЇ СЕСІЇ ПКТ

Перед пластовим проводом стоїть питання: Чи Пласт, у своїй первісній ідеологічній концепції, має дальшу місію і реальні перспективи для реальної дії в обставинах української діаспори і на базі існуючої організаційної системи? У своїй статті "ПКТ: і що далі?", голова ГПБ пл. сен. О. Гаврилюк порушив те питання в контексті можливих альтернативних розв'язок. В сучасних обставинах — питання цілком легітимне і на нього, на мою думку, мусить відповісти головний провід Пласту. Дискусія на міжкрайовому форумі довела б тільки до хаосу з усіма негативними для того наслідками. Є мало людей спроможних розглядати питання в концепційно-теоретичній площині.

Моя думка щодо поставленого тут питання є та, що відповідь має бути швидкою і позитивною. Ми маємо обов'язок зберегти ідейну інтегральність Пласту так довго, доки він продовжує діяти під своїм історичним ім'ям.

Немає у мене теж сумніву про необхідність закінчити ПКТ якнайшвидше в позитивній і будуючій атмосфері. Наступна сесія мусіла б таки бути останньою і було б нераціонально тепер починати нову тематику. В теперішній роботі, не зважаючи на деякі принципові застереження, було багато позитивного і це необхідно використати.

Пропоную таке, або подібне, перефразування головних тем на заключну сесію ПКТ:

I. Елементи сучасного пластового світогляду у світлі Трьох Головних Обов'язків Пластуна.

II. Виховна система УПН і УПЮ — принципи і методи в обличчі сучасних обставин і потреб.

III. Статутове положення, роля і напрямні діяльності УСП і УПС.

Подаю тут коментарі до кожної із пропонованих тем:

Тема I мала б узяти за свою основу незмінність первісних принципів пластової ідеології. В інтерпретації ідеологічних основ Пласту в сучасних обставинах його дії поза межами України, треба визначити його відношення до таких головних орієнтирів: церква, віра і християнські моральні принципи, пластовий закон, "символічна" Україна, як сукупність духовних і культурних її вартостей, сучасна Україна, українська діаспора, країни поселення, де діє Пласт. Я уявляю, що така заява ідейних принципів мала б мати загальну, декларативну форму, а окремі її частини, зосібна у відношенні до країн поселення, підлягали б дальшій інтерпретації в засязі компетенції Крайових Пластових Старшин в процесі підготовки виховних програм.

Тема I є, без сумніву, справою великої ваги і вимагає авторитетної відповіді сучасного Пласту. Та відповідь, побіч того, щоб бути загальною і стислою, мала б брати до уваги реальні обставини й бути сприємливою для ширших кіл ідейної частини членства. Тут треба помиритися з тим, що жодна відповідь у дусі пластової ідеології не влаштує тих, хто занадто далеко відійшов від ідейних основ Пласту. Чи не головним завданням роздумів над Темою I мало б бути якраз об'єднання відданої частини пластового членства у змаганні за піднесення ідейного профілю Пласту.

Тема II залишається центральною в обличчі того, що основним завданням Пласту було й залишилося виховання української молоді. Сюди належить дотеперішня, в основному корисна, дискусія довкруги таких питань, як "Співдія батьків і виховників у виховній праці УПН і УПЮ". Я сказав би: що тепер потрібне, це переоцінка наявного матеріялу і встановлення загальних напрямних для усучаснення, доповнення і розроблення нових допоміжних виховних матеріялів і програм. Воднораз особливу увагу належало б присвятити справам вишколу виховників і усучаснення виховної стратегії.

Тема III. Я не шукав би тут, під ту пору, розв'язок з далеким прицілом. На найближчу мету найкраще задержати організаційне "статус кво" і робити кроки для найкращого використання існуючих організаційних форм. Усе зводиться тут до питання, чи

знайдуться у пластовому середовищі люди готові присвятити час і увагу для оновлення пластової діяльності старших уладів. Справу проєктів, навіть "великих", можна реалізувати в курсі пластових програм і на базі існуючих організаційних форм при наявності відповідних **людських ресурсів і послідовного зусилля**.

Щодо організаційного уструнчення УПС, чимало корисних думок виринуло під час дискусії у вужчому колі на ЮМПЗ в Аделаїді на переломі 1986-87, при співучасті пл. сен. Любомира Романкова з ЗСА, в контексті моєї доповіді "Роля сеніорату в Пласті" (ПШ 82-83). Воднораз тут багато паралель між УСП і УПС.

Хоч я не бачу доцільним продовжувати розглядати під ту пору, на форумі ГПБ-ПКТ, концепцію "дорослого" Пласту, як окремої організації, ця справа заслуговує, за певних умовин, на дальшу увагу у відповідний час. З формального боку, цілком нові і незалежні організаційні форми — це справа поза-пластової ініціативи. І хоч цю тематику можна широко розглядати у її різних варіантах, на часі стоїть визначення Темі III у конкретних, реальних і звужених вимірах. При тому треба залишити двері відкритими для нових концепцій і розглядати їх в міру потреби як безперервне завдання головного пластового проводу.

Накінець рекомендую наступну акцію щодо угорі сказаного:

а) Визначити теми заключної сесії ПКТ, які мали б пряме відношення до справ під розглядом на попередніх сесіях.

б) Підготувати і вислати крайовим проводам розроблені теми і заключення і назначити реченець для одержання опінії від крайових теренів.

в) Конференцію голов крайових проводів скликати тільки тоді, коли для того виникне необхідна потреба. В іншому випадку підготувати рекомендації до заключної сесії ПКТ.

г) Заплянувати реченець заключної сесії ПКТ так, щоб кожна крайова старшина мала рекомендації на руках не менше як 4 тижні перед датою сесії.

Голова КПС пл. сен. Богдан Яськевич у моїй з ним розмові, виявив свою згідність з рекомендаціями і немає сумніву, що вони знайдуть підтримку у членів Комісії Пластової Проблематики і КПС.

Брізбен, 18 липня 1989.

*Якби я втратив очі, Україно, —
то міг би жити...
Але не чуть твоєї пісні — мови —
Ото була б загибель — смерть моя.*

Павло Павличко
вірш "Рідна мова"

ПЕРША ПУБЛІЧНА ЗУСТРІЧ З ДМИТРОМ ПАВЛИЧКОМ

(Як нам ставитися до правозахисників з України?)

Видатний сучасний поет України Дмитро Павличко звернув останньо на себе увагу своїми рішучими виступами і своєю діяльністю на захист української мови, як первинного вияву живучості і самотнього існування нації. Не залишається місця для сумніву, що мова — душа народу, стала перед загрозою смертного засуду на рідній землі. Стало відомим, що Павличко очолив Товариство української мови ім. Шевченка в Києві і став одним з ініціаторів і провідників Народнього Руху України. Про що тут йдеться, не мало б бути сумніву в нікого, хто реально оцінює сучасний стан в Україні.

Не може бути теж сумніву, що обов'язком української діаспори є близько слідкувати за процесами в Україні і нав'язувати та вдержувати з нею зв'язки. Такі зв'язки необхідні зокрема з діячами правозахисного руху, для кращого вивчення тих процесів і для визначування спільних орієнтирів у важливий період на історичному шляху нації. Тому треба вітати ініціативу Українського Товариства Професіоналів і Промисловців запросити у відвідини Дмитра Павличка.

Прибув Дмитро Павличко до Австралії зі своєю милою дружиною Богданною, і його зустріч з українським громадянством Брізбену 25.7.1989 була його першим публічним

виступом на австралійській землі. Зустріч організувала Українська Громада Квінсленду, а її голова, Анатолій Жуківський мол., керував програмою вечора. До президії було запрошено, окрім достойного гостя, протопрес. о. Миколу Сердюка і автора цих рядків у його ролі громадського і кооперативного діяча. Привітання виголосили представники місцевих українських організацій і голова запросив гостя до слова.

Дмитрові Павличку сповниться незабаром 60 років життя, але він виглядає молодший за свої роки і пружний, хоч твердий життєвий шлях залишив своє п'ятно на виразистому обличчі. Розказав він зразу дещо про себе. Родом з Косівщини, серця нашої Гуцульщини, гімназію закінчив у Коломиї, філологічний факультет у львівському університеті. Як поет твердо став на свій творчий шлях зарання. Зворотним пунктом у його творчому процесі був вірш на початку після-сталінської доби — “Коли помер кривавий Торквемада” (...“хоч здох тиран, але стоїть тюрма.”)

Більше детально розповів поет про свою ролю захисника української мови: на форумі Спілки Письменників України, в якій він є одним із секретарів, як теж на пості голови Товариства Української Мови. Він накреслив катастрофічний стан рідної мови в Україні і розказав про намагання заповнити їй статус єдиної державної мови в усіх обставинах державного й публічного вжитку й увести її навчання в усіх школах України. Боротьба за встановлення закону для забезпечення тих справ увійшла якраз у свою кінцеву фазу.

Дальше Дмитро Павличко зупинився над феноменом українського народнього руху, в якому він займає одно з передових місць. Цей рух, який стає щораз-то більше масовим, є по своїй суті безпрецедентним духовно-ідейним єднанням свідомих народних сил. Треба сподіватися, що у свій час він набере політичного забарвлення з чіткою політичною програмою. Хоч неформально, в ньому об'єднуються різні неофіційні організації і товариства, які, як гриби по дощі, виникають у різних частинах України й у різних галузях її життя.

На думку Дмитра Павличка, яку він в основному поділяє з Українською Гельсінською Спілкою, на часі діяти рішучо і послідовно, але з позицій використання легальних, конституційних засобів, як єдино можливих і потенційно ефективних на даному етапі.

Чимало часу присвячено для запитань від публіки і відповідей гостя. Тут він подав інформації про деяких діячів культури, вияснив де лежить причина того, що в сучасних обставинах батьки часто вибирають, замість українських, російські школи для своїх дітей. Він повністю погодився з поглядом, що стати на шлях гласності і деякої демократизації змусила Горбачова примара економічної катастрофи Советського Союзу, ніщо інше. Воднораз гість виявив думку, що тим разом обставини різняться від обставин попередніх “відлиг” і що нам необхідно використати сучасну ситуацію для піднесення національної свідомості народу. У тому відношенні перед нами ще довге і трудне завдання. Не можна, таки, виключати можливості ретрогресивних змін і це й залишається причиною значного вагання і сумнівів у народніх масах, зокрема в обличчі завзятої опозиції до нових ініціатив збоку партійної і державної бюрократії.

На окрему згадку заслуговують виступи двох “дискутантів”, які прийшли під кінець промови та стали відчитувати із записок провокативні питання, покликуючися на “авторитет” Української Радянської Енциклопедії та цитуючи з радянського журналу “Україна”. Павличко відповідав у такому ж тоні, в якому була вдержана його промова: зрівноважено, речево й відверто. За його словами дещо з його ранньої творчості він тепер не публікував би. Погляди свої міняли люди більші за нього, як про це свідчить відношення Франка до марксизму в різні періоди його життя. Редактором журналу “Україна” він не є, а в ролі одного із членів редколегії, він не має ані попереднього знання, ані контролю над змістом, хоч тій справі присвятить у майбутньому більше уваги.

На запит, яке його відношення до ідеї вільної, незалежної, соборної української держави, відповів, що він за вільну Україну, а попри те, про деякі справи йому годиться говорити відверто радше вдома, ніж тут. По хвилині надуми додав: “у моїх з вами поглядах у тій справі немає мабуть різниці”.

Що особливо вражало у формі й способі запитань, була різка неувічливість і настирливість людей, яких не задовольняли жодні відповіді, бо їх вони, мабуть, і не слухали, так, як не вважали потрібним наперед заслухати, що саме говорив Павличко.

Однак поведінка окремих осіб далеко не була характерною для велелюдного, як на обставини Брізбену, зібрання. На обличчах усюди видніли зацікавлення і піднесений настрій. Гостя

зустрічали тепло і щиро, незрідка оплесками. Коли підписаний поділився з приявними своїми заключними думками, їх теж зустрінула заля оплесками. А думки ті були:

Я мав нагоду провести довший час на розмові з достойним гостем і у мене не залишається ані найменшого сумніву, що маємо між нами сьогодні великого українського патріота, який боліє долею України, глибоко розуміє її потреби і, як чільний правозахисник, ставить свої сили на захист української мови, української культури, суверенної української духовости, української екології,...на пробудження національної свідомости й піднесення гідности українського народу. Україна стала перед примарою втрати своєї мови і своєї національної самобутности. Ми з вами, і ціла українська діаспора, твердо стоїмо на принципі вільної, незалежної, соборної української держави, як остаточної політичної мети. Але дорога до тої мети провадить тільки, і виключно, через успіх тих процесів, за якими тепер стоїть на українській землі Дмитро Павличко.

Накінець поет читав деякі свої поезії. Були це майстерні образи, де тонко відчутий ліризм перекликався з ідейною глибиною думки. Поезія "Доц", у м'якому, настроєвому виконанні поета, не могла не вплинути на вдумливого слухача своєю глибокою чутливістю і образною майстерністю. Сильним акордом з поеми "Коли помер кривавий Торквемада" поет закінчив свій виступ, а вечір закінчено відспіванням національного гімну "Ще не вмерла Україна".

Хочеться вірити, що вечір залишив сильне і пам'ятне враження на більшості приявних, і що деякі недобррозичливі виступи були ізольованим інцидентом, який не є симптомом настанови ні окремих організацій, ані політичних середовищ. Перед українською організованою спільнотою в діаспорі стоїть історичне завдання у відношенні до сучасних процесів в Україні. Установою, яка найкраще мала б бути кваліфікованою заступати в тому відношенні українські позиції поза межами України, є СКВУ. Але Конгрес буде безсильним без зрозуміння і підтримки своїх членів-організацій, зокрема з рядів світоглядово-політичних середовищ, як і широких кругів української громадськості. У цей виїмковий час стоїть перед нами збірне завдання діяти у відношенні до подій в Україні зі свідомістю своєї відповідальности перед народом і історією.

Брізбен, 29 липня 1989 р.

Роман Павлишин

Адольф Гладилевич

НЕ ЦУРАТИСЯ СВОГО

Цього року український народ урочисто відзначає 175-ліття від народження Тараса Шевченка. Цей рік є також Роком української мови. Тому добре, що Головна Пластова Булава поєднала наше відзначування Шевченкового ювілею з боротьбою за українську мову в Україні й в її діаспорі, проголошуючи гаслом цьогорічної пластової діяльности два рядки з "Послання":

**І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь!**

Ці слова стали "крилатими" — їх часто цитують. На жаль, і в Україні, і в країнах нашого поселення поза нею, ще багато тих, що їх Дмитро Павличко в одному вірші, використовуючи ці слова Поета, картає:

**Чужого не навчились ви,
Своє забули...**

А інший сучасний поет, Станіслав Тельнюк висміває тих, що цураються своєї мови, в сатиричному вірші п.з. "Забувайте українську мову!". Вірш має 15 строф і починається такими словами:

**Хочу я гукнути знову й знову,
Закричати, скільки сили стане:
Забувайте українську мову,
Не гайуйте часу, громадяни!**

А в нас, у вільному світі, де ніхто не карає за вживання української мови, чи мало таких, що відцуралися своєї мови й уперто вживають чужу в своїх рідинах і в своєму українському оточенні?

“Нам не потрібно Пласту без української мови” — сказав у своєму “Слові” на Пластовому Конгресі Третьому в 1984 р. провідний пластовий діяч, пластун-сеніор д-р Атанас Фіголь.

І так, як він, думають не тільки ті пластуни й пластунки, що народилися в Україні, але й представники молодого пластового покоління. “Деякі вартості нашої української душі” — кажуть вони — “лишаються непорушними: східня духовність, народні традиції й звичаї та, зокрема рідна українська мова. Тому що постійно грозить небезпека асиміляції та денационалізації, пластова молодь в рядах УСП оцінює скарби понадтисячлітньої спадщини та бажає її плекати в наступному тисячолітті”. (З постанов, схвалених на Ідеологічному Семінарі Старшого Пластунства Канади на Пластовій Січі в 1985 р.).

Треба радіти, що пластова молодь переймає від своїх старших друзів й бажає понести в наступне тисячоліття естафету зберігання української мови. Щастя їй, Боже!

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Сірий Орел Орест

РОЛЯ Й МІСЦЕ НОВАЦТВА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЛАСТІ

*(З Матеріалів Відправи Пластового Активу в Філядельфії,
11-12.VI.1988)*

Відомо, що Дрот почав організувати Пласт від юнаків. У тім він взорувався на скавтіngu Бейден-Пауелга, в якого, знова ж, думка школення хлопців до служби батьківщини виникла внаслідок його досвіду з успішним ангажуванням місцевих юнаків, як розвідувачів у Бурській війні. Можна припускати, що в тих початкових роках ні Дрот ні Бейден-Пауел не передбачали майбутнього поширення їхньої організації на інші вікові групи — так старші, як і молодші.

З бігом часу молодь, що пластувала в юнацтві, почала природним порядком виходити з юнацького віку, одначе пластова ідея так глибоко запала в її серця, що прямо немислимим було пірвати зв'язки з пластовою організацією. Це довело до постановня Уладу Українських Старших Пластунів, а пізніше й Уладу Українських Пластунів Сені орів.

Рівночасно проходило й поширення Пласту на молодші річники. Чар пластування, однострої, прилюдні виступи, таємничі зайняття в природі — все це спонукувало щораз то молодших дітей прохати: “Пусти мене, мамо, до пластунів!” Ця тенденція включення до Пласту щораз то молодших дітей продовжується й

досьогодні і так, наприклад, після еміграції українців не переломі 1940/50-тих років, на нових місцях поселення обнижено мінімальний вік вступу до новацтва із сім на шість років. Це було спричинене до великої міри тим, що тут дитина починає першу класу початкової школи в віці шість років і це є вік, коли вербують членство різні автохтонні організації, з якими Пласт конкурує. Але й у новацьких таборах доволі часто бачимо дітей, які своїм віком ще не надаються до таборування. Треба теж згадати спроби включення до Пласту зовсім маленьких, заледве кількітніх дітей під фірмою т. зв. "пташат".

Психофізичний розвиток 7-10 річних дітей не дозволяє їм успішно брати участь у юнацьких іграх й інших зайняттях юнацтва. Тому й виділено новацтво в окремі клітини, які згодом об'єдналися в Улад Новаків. Проте новацтво в той час уважали свого роду прибудівкою до Пласту. Чисельно новацький улад не був ще великий і не мав ясно випрацьованих теоретичних основ. Питома вага Пласту була в юнацтві, черпало своє членство в більшості зі школярів віку 11 і більше років, які перед тим ніколи не були в новацтві.

Сьогоднішня ситуація в Пласті докорінно різниться від тих перших років його існування. Юнацький улад тільки зрідка дістає членів, що вступають до Пласту, не будучи перед тим у новацтві. Як правило, пластування починається від шостого року життя, коли то батьки вписують своїх дітей до новацтва. Дехто опонуватиме, кажучи, що пластування полягає на самовихованні, а діти новацького віку ще не дозріли до самовиховання. На це я відповім, що усвідомлення в дитини потреби жити за новацьким законом — це якраз і є початок самовиховання. Новацька обіцянка і Новацький закон — це ніщо інше, як перефразування введених Дротом Пластової Присяги і Пластового Закону в формі сприйнятливій для дітей новацького віку. Ото ж, висновком вище сказаного буде наша теза ч. 1: ПЛАСТОВІ ІДЕЙНІ ОСНОВИ Є ПРИМІНЕНІ В УПН НЕНАРУШЕНІ, В ФОРМІ ВІДПОВІДНІЙ ДЛЯ НОВАЦТВА.

З факту, що під сучасну пору юнацький улад черпає своє членство за незначними винятками нізвідки інде, як тільки з

новацтва, впливає теза ч. 2: НОВАЦТВО — ЦЕ ТЕ ДЖЕРЕЛО, З ЯКОГО ВІДРОДЖУЄТЬСЯ ПЛАСТ. Коли занедбаємо його, доведемо до неминучої загибелі цілого Пласту.

Нема, сливе, пластової відправи, з'їзду, чи конференції, де предметом турбот виховників не було б питання української мови. І тут можна поставити тезу ч. 3: БІЙ ЗА УКРАЇНСЬКЕ ОБЛИЧЧЯ ПЛАСТУНА МОЖНА ВИГРАТИ ТІЛЬКИ В НОВАЦТВІ. Усвідомім собі, що ми дістаємо багато дітей із родин, які вдома плекають українську мову й культуру. Ці діти приходять до нас у віці шість років — коли вони здебільшого добре говорять українською мовою. Щойно пізніше, під впливом автохтонного довкілля, тобто державної школи й товаришів там зустріннутих, така дитина поступово починає щораз то більше фаворизувати мову країни поселення, на некористь української мови. Отож вплив доброго виховника, братчика чи сестрички і доброї новацької виховної програми на шестилітню дитину може бути тим фактором, який закріпить винесені з рідної хати підстави й до великої міри знеутралізує шкідливий вплив автохтонного довкілля. Тому таким важливим є, щоб найкращих виховників залучувати до новацтва й то до найменших дітей. Так само недоцільним є перетягати успішних новацьких виховників до праці в юнацтві. В юнацькому віці вже запізно надолужити втрачене, якщо сильні основи не були закладені під характер молоді людини від новацьких літ. Мабуть нема серед нас такого чародія, який зумів би направити шкоду кількітнього впливу іншомовного довкілля не зрівноваженого відповідними заходами в тих перших, формуючих роках. З того впливає теза ч. 4: ІСНУВАННЯ ПЛАСТУ НА ДОВШУ МЕТУ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ЯКОСТИ УПН. Навіть якщо побудуємо вічну українську діаспору, в ній не буде Пласту, якщо ми не забезпечимо його майбутности через створення якнайкращих умов для високоякісної програми в новацтві. Це веде нас до поставлення тези ч. 5: У НОВАЦТВІ КРИЄТЬСЯ КОЛОСАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІЯЛ, ЯКИЙ ПЛАСТ МУСИТЬ ВИКОРИСТАТИ, ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ СВОЄ ІСНУВАННЯ, — і ч. 6: НОВАЦТВУ КОНЕЧНО ПРИСВЯТИТИ МАКСИМУМ НАШОЇ УВАГИ Й РЕСУРСІВ.

А тим часом погляньмо, як маються в нас справи під тим оглядом? Загляньте до будь-якої станиці, а побачите, скільки уваги вимагає вербування дітей до новацтва, забезпечення роїв і гнізд виховниками, підготовка й переведення новацьких зайнят. Ніяк не менше, ніж ті самі потреби в юнацтві! Погляньте на виховні табори — стільки ж клопотів, стільки ж праці на переведення новацьких таборів що й на юнацькі; може навіть і більше, оскільки останньо число юнацтва в таборах меншає і новацькі табори бувають численніші за юнацькі. На жаль, — на тому й кінець. Бо вийшовши поза ті, сказати б, рутинні зайняття, якими є сходи й щорічні табори, помічуємо різкий зворот у наставленні пластових проводів до новацького уладу. Дивно те. тим більше, що на пості голови ГПБ є, а на постах голів трьох КПСтаршин донедавна довго були новацькі виховники, які — здалось би — повинні мати зрозуміння до новацьких проблем.

При кожній нагоді уболіваємо над зменшенням чисельного стану новацтва. Але й рівночасно не хочемо нічого в тому напрямі зробити. Погляньмо знову ж до будь-якої станиці: скільки зусиль іде на підготову юнацтва до Орликіяди, до спортових турнірів? Скільки грошей видаємо на транспорт на ці імпрези та на Свята Весни, в яких, як правило, бере участь тільки юнацтво й представники старших уладів? А що ми робимо для новацтва?

Для юнацтва організуємо спеціальні табори: водні, лещатарські, мандрівні, морські, Лісову Школу й Школу Булавних, спортові, мандрівки закордон. А що ми робимо для новацтва?

Що робиться на поземі крайових проводів? Пригадайте, коли ви бачили новацьких виховників на постах крайових комендантів пластунів/пластунок? Візьміть до уваги, що, наприклад, ЗСА останніми часами крайові коменданти є рівночасно й референтами юнацтва. То як гадаєте, котрому з двох підлеглих собі уладів вони присвячують більше уваги й більше за нього турбуються? УПН чи УПЮ?

Для юнацтва видано "Життя в Пласті" й "Посібник Зв'язкового". А які видання подібного масштабу появились для новацтва?

Минулого року першунів Лісової Школи й Школи Булавних

нагороджено фундовоною поїздкою на ЮМПЗ до Австралії. А що подібного колинебудь зроблено для новацьких виховників?

1987 року на ЮМПЗ на Пластовій Січі близько 800 юнаків і юначок брало участь у відзначуванні 75-ліття Українського Пласту. А новацького під-табору там не було — тільки принагідні новачки й новаки, які приїхали на Зустріч із своїми батьками-сеніорами. Бачили ви, як багато юнаків і юначок на закритті ЮМПЗ дістали відзначення й іменування? А скільки новачат вирізнено? — Ні одного!

Я не кажу, що всі ті речі, які юнацтво робить, мусять бути так само відкриті й для новацтва, бо новачата мають свої можливості й свої потреби, хоча й інакші, та не менше важливі. Те, що я вище сказав, доказує, що пластовий провід занедбав новацтво. Запити, ургування, письма й прилюдні звернення збуваються мовчанкою. Якщо закриємо очі, удаючи, що не бачимо проблеми, то може вона відійде. Нехай там провідник Орлиного Круга бавиться з новаками! Ми ж зайняті вищими справами. Ми — будуємо вічну діяспорту!

Для УПН можна багато зробити. В першу чергу пластовий провід мусить присвятити новацтву своє зацікавлення, час і гроші. Пластовий провід мусить прислухатися до проблем новацьких виховників, мати з ними постійний діалог і помагати їм ті проблеми розв'язувати, — в іншому випадку він не виконує тих завдань, для котрих його обрано.

Ось кілька сугестій, які напрошуються до реалізації. Можна організувати окружні й крайові новацькі злети. Треба включити новацтво до участі в окружних Святах Весни в тому ж масштабі, що й юнацтво, та значно посилити участь новацтва в ювілейних зустрічах (для того є відповідні способи, треба тільки виявити трохи доброї волі!) Треба розбудувати систему вишкочів новацьких виховників і ввести нові й цікаві потрібні роди вишкочів. Потрібно проводити часті відправи-зустрічі новацьких виховників і виховниць. Треба заангажувати найкращих педагогів і виховників для випрацювання нових, цікавих виховних програм. При цьому одною з перших потреб є ігрові комплекси для новачок. Можна завести нові, цікаві таборів програми,

ангажуючи до проводів новацьких таборів людей на належній висоті кваліфікацій. Треба видати посібник для новацьких виховників, перевидати багато матеріалів, які є вичерпані, опрацьовувати й видавати нові.

Реасумуючи все сказане, тверджу, що коли говоримо про усучаснення Пласту, то нам потрібно змінити своє мислення в напрямі тези ч. 7: УПН — ЦЕ ПІД СУЧАСНУ ПОРУ НАЙВАЖЛИВІШИЙ УЛАД В УКРАЇНСЬКОМУ ПЛАСТІ. Присвятім йому свою увагу, не лінуймося витратити для нього трохи часу й грошей, а покладемо міцний фундамент на збереження Пласту в майбутньому — таким, як ми хочемо його бачити!

...Пройти, не скаржучись на долю,
Митарства трудної юдолі,
Пронести пекло почуття,
Збагнути в дійсності життя,
Всі чорні списки прочитати,
Всі беззаконні діла —
І заховати лет орла —
І серце горлиці не втратить.

Тарас Шевченко

З ВІРША ПРО ШЕВЧЕНКА

Жив поет із серцем Прометєя
У гурті заляканих людей...
Жив з пігмеями й не став пігмеем!
Вмер, а все лишився Прометей!

Він не був лауреатом премій,
Блях — оздоб на грудях не носив,
Плащ солдатський — вищу з академій —
То й усе, що в долі заслужив.

Хист не вмів свій вигідно продати,
З музою контракту не уклав.
Він служив в поезії солдатом —
Тільки вмерши, генералом став.

Святослав Караванський

СПОГАД

Мені шість років... То був мій перший табір на діброві, біля сусликів...

В ніч на Івана Купала нас запроваджують в густий ліс. В сіро-синьому світлі я бачу дві мавки... Іде теплий дощ і з радістю стягаю хустину.

Знаходжу цвіт папороті, завиваю в хустину і кладу в кишеню теплими руками.

Цвіт повертається зі мною в мури міста.

Кожного літа я повертаюсь з табору із китицею спогадів...

...Буря... ми в скелястих горах Альберти. Тяжко йти болотом вгору, бо ж ми в подертих черевиках.

Перед нами засніжені гори і блакитні озера. Не хочеться повертатись до міста.

...Шатра звалені сильними вітрами. Прийшлося перекопати рови

Ляля зголосилась і копає рів в білих рукавичках.

...Гуртом залюблюємось в Ігоря, при вогнику всі мрійно задивляємось на нього. Ми пишемо йому вранці спільного листа. Викарбовуємо на березі одне серце, а ввечері виконуємо не одну кару!

...Іду до Німеччини, де пройшло ранне дитинство. Єдине місце теплоти того літа — це табір... Гостинність громади, нові друзі, нові пісні..., при залізниці збираємо квіти, при гутірці ділимося своїми мріями.

Тієї ночі Ірині не спиться, ми розмовляємо при малому вогнику. Це був її останній табір.

Восени приношу ромени на її свіжу могилу.....

... При ватрах, на Нью-Йорських таборах поезії про білі симфонії снігу, про ясні зорі, тихі води...

У природі Україна стає більш реальною. Вона не розп'ята на хресті.

Вона сильна, і я рішаю поїхати туди.

На цьому ж таборі я пишу перший лист — йому.

...Прогулянка в квебецьких горах — сонце пражить, а я лежу у високих запашних травах... недалеко монастир... тиша... Здалека шепіт цвіркунів.

... Одного літа, на таборі він подарував мені вінок сплетений із синьо-пурпурових волошок...

...Табори,... я з вами попрощалась того літа зашвидко. Наплечник заступили шкіряні торбини. Літо зникло, тільки взимку,, в подорожах у теплі країни, захоплюю клаптик літа!

Замість росяних ранків — спека; запах сосни — заступила пальма

Мені за вами завжди скучно.

Наше прощання злагіднив час...

Може колись повернеться наша дружба...

Від редакції:

Передруковуємо цей спогад з одноднівки "Мандрівка в минуле" з нагоди 40-річчя Пластової Станиці у Вінніпегу минулого року. Одноднівка ця була дуже дбайливо і цікаво підготована під оглядом змісту та чепурна й естетична виглядом. Вона може послужити зразком для інших, як організувати одноднівку. Хоч і спізно, — ми gratулюємо Пл. Станиці та бажаємо і надалі душевного вдоволення та успіхів у майбутньому. Ювілейному комітетові дякуємо за пересилку до редакції одного примірника та жалуємо, що в одноднівці не було подано прізвища автора цього знаменитого "Спогаду". Ми все ж таки просимо "невідомого" автора до співпраці у "Пластовому Шляху".

НЕДОКІНЧЕНИЙ ДЕННИК

Жовтень 5. Сьогодні почалось моє життя. Мої батьки ще про це не знають. Я є менша, як зерно яблука, але я вже є Я. І хоча я ще наразі зовсім без форми, я буду напевно дівчинкою, з ясним волоссям, з лазуровими очима і буду дуже любити квіти.

Жовтень 19. Я вже трішки виросла, але я все ще є замала, щоб сама щонебудь чинити. Моя мама все за мене робить. І дивно, що вона все ще не знає, що має мене під своїм серцем. Вона годує мене своєю власною кров'ю.

Жовтень 23. Моє лице почало трохи формуватись. Подумайте!

За рік я вже буду усміхатись, а ще пізніше і говорити зможу. Я знаю, що моє перше слово буде МАМА. Хто посміє сказати, що я ще не правдива людина? Я є правдивою і живою, так, як найдрібніша крихта хліба є все хлібом.

Жовтень 27. Моє серце вперше почало битись сьогодні само від себе. Від тепер воно буде ритмічно битись, впродовж цілого мого життя без відпочинку. Вкінці, по багатьох роках воно змучиться — перестане бити — тоді я помру.

Листопад 2. Кожного дня я трішки виростаю. Мої ручки і ніжки починають набирати форми. Але, як довго я ще мушу ждати, поки мої малі ноги біжком понесуть мене до мами, а мої малі руки зможуть обняти мого тата?

Листопад 12. Тепер маленькі пальчики почали формуватись на моїх руках. Дивно! Які маленькі вони тепер. Колись вони будуть зривати квітки, бавитись бальончиком, гладити котика, чутливо стискати чийось руку. Може будуть чудово грати на скрипці, чи піяно, або малювати чудові образи.

Листопад 25. Мої батьки ще не знають, що я маленька дівчинка. Вони певно сподіваються хлопчика, або може близняток. Але я здивую їх! І я хочу називатися Катруся, так як моя МАМА.

Грудень 10. Моє лице вже цілковито оформлене. Я так хочу бути подібною до моєї мами.

Грудень 13. Тепер я вже можу бачити, але навкруги мене ще темнота. Але незабаром очі мої розплющатся і побачать світ: сонце, інших дітей, квіти, гори, море, веселку. Як вони справді виглядають. І як ти, мамо, дійсно виглядаєш.

Грудень 24. Мамо, я чую биття твого серця. Чи ти чуєш тихе биття мого, що б'ється рівномірно, -тук, -тук, -тук... Ти будеш мати гарну, здорову дівчинку, мамо. Знаю, що деяким дітям не легко прийти на світ, але є багато добрих лікарів, що допомагають тим дітям і їхнім матерям. Знаю також, що деякі мами не хочуть їхніх дітей. Але я з нетерпливістю чекаю, щоби сидіти на твоїх колінах, гладити і цілувати тебе і бавитись твоїм волоссям. Чи ти чекаєш на мене так само мамо, як я чекаю на тебе?

Грудень 28. Мамо! Хто це ті люди? Чому вони забрали мене від тебе? Чому перетяли нитку мого життя? Нам було б так чудово жити разом. Мамо!

Art. Loretha Young переклала з польського "Содаліст" до Рідерс Дайджест, а з польського на українську мову переклала Юлія Добош.

У великому смутку повідомляємо Українську Громаду і широку Пластову Родину в ЗСА, що 25-го червня 1989 року у Денвер, Кол., відійшов на Вічну Ватру

бл. п. пл. сен. кер.

Леонід Бачинський

визначний член Українського Пласту, нагороджений найвищими пластовими відзначеннями, оснoвник Пластового Музею в ЗСА.

ПОХОРОННІ ВІДПРАВИ відбудуться в суботу, 1-го липня 1989 р. на українському православному цвинтарі св. Андрія Первозванного в Бавнд Бруку, Н. Дж., о год. 10-й ранку.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

Крайова Пластова Рада   **Крайова Пластова Старшина**

ЖИТТЯ, МОВ ВАТРА...

"Свобода" ч. 120, 28.6.1989 — Денвер, Колорадо. Тут помер в неділю, 25-го червня 1989 року на 94-му році життя, визначний пластовий провідник і педагог пл. сен. кер. Леонід Бачинський.

Покійний народився на східних землях України, після Першої світової війни переїхав на Західню Україну і тут у 1920 р. вступив до Пласту, якому служив безперервно майже до кінця свого життя. Був довгі роки організатором пластових юнацьких куренів як учитель і директор гімназій, а перебуваючи від 1923 до 1929

року на Карпатській Україні, був одним із основників тамошнього Пласту і зв'язковим до пластового проводу в Західній Україні. На еміграції був комендантом частини Пласту на британську зону Німеччини і очолював делегацію українських пластунів на Світовому Джемборі у Франції в 1947 році.

Переїхавши до ЗСА, перебував довгі роки у Клівленді, де в 1952 році став основником першого Пластового музею в ЗСА та

Проф. Леонід Бачинський, будівничий закарпатського Пласту.

провадив його до 1977 року. Рівночасно був керівником Українського Музею-Архіву в Клівленді.

Відзначений найвищими пластовими відзначеннями, був членом 1-го Куреня УПС ім. Тисовських і близьким другом сл. п. Начального Пластуна проф. Северина Левицького.

Проф. Л. Бачинський відомий із своєї педагогічної та наукової діяльності, був дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка і залишив ряд наукових праць.

Тіло Покійного спочиває на українському православному цвинтарі св. Андрія в Савт Бавнд Брук, Н. Дж.

ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ ПЛАСТОВИЙ ПРОВІДНИК

23 березня 1982 року в Дітройті помер на розрив серця, на 78-му році життя, інженер Євген Гут-Кульчицький, якого багатьох знали під кличками "Гена" і "Приблуда", під іменами якими появлялися його статті на чисто професійні пластові теми. Він все своє життя займався Пластом. Ще від гімназійних часів захоплений пластовою ідеєю, увійшов у пластове життя, як провідник. Займав багато чоловічих становищ на своєму досить довгому житті. Ще на рідних землях належав до Верховної Пластової Команди у Львові. З переїздом до Праги на студії негайно включився у пластове життя, яке тоді вже було на терені Чехо-Словаччини. Записався на політехніку в Празі, яку закінчив в 1928 році й став професіоналістом — інженером. Але насправді його професією не були технічні науки. Ввесь свій час він присвятив Пластові. В той час також дістав від Верховної Команди у Львові титул скаутмастра і грамоту та відзначення за великий вклад праці за кордонами батьківської землі. Входить уже до зорганізованого, але досить ще слабо діючого пластового життя у Празі, Подебрадах, Брні та Братіславі. Підсилює його, стає на чолі його проводу. Віддає себе вповні теоретичній проблематиці і практичній праці Пласту в різних ділянках, а все на те, щоб підготувати нові пластові кадри для майбутньої підсиленої дії Пласту, для творення нових кадрів. Стає необхідним виховником у пластових таборах на Карпатській Україні. Туря Ремети, Кобилецька Поляна та інші місцевості бачили його при пластовій праці, яку він проводив у життя. Багатьох учасників тих перших років пластування згадують його, як незвичайно пробоевого, точного, обов'язкового та всестороннього знавця виховних проблем, розв'язку яких умів передати іншим. З непересічною рутинною викладав курсантам, таборовикам всі пластові дисципліни. В роках 1924-25-26 і 1927,

це роки найбільшого імпульсу в інтенсивному вишколюванні нових пластунів, які пізніше стали опорою в організуванні Пласту на Закарпатті та на еміграції. В 1930 році стає співосновником нового твору Союзу Українських Пластунів Емігрантів, що в скороченні звалось СУПЕ. З того часу він переходить на редактора "Пластових Вістей", офіційного видання СУПЕ. І хоч мінялися голови СУПЕ, то він безперерійно редагував цей журнал аж до його розв'язання німецькою владою в 1939 році.

Він став організатором та ідеологом мандрівних таборів, які майже кожного року провадив з Праги на Карпатську Україну і почерез неї, шукаючи кожного року іншої дороги, іншої стежки поміж недоступні гірські плаї, іншу верховину, іншу едельвайську на Близницях, та все іншу маршруту, Він знав і плянував, як можна корисно використати річку Теремлю, як можна провести машини і турбіни почерез Теремлю-річку, щоб здобути енергію-електрику, щасливе добро для населення, ще на 30 років перед урядовим здійсненням. Він знав кожен діамант в околицях Синевірського озера, що лежав не використаний ніким. Він знав кожен граничний камінь на Говерлі, на Попі-Івані, Попаді та інших Менчулах чи Туркулях. Він і знав затаєну домівку в недоступних дебрах, де одважні сходилися і назвали її "Прогноза". Сам професійний знавець картографії і піонерства. Це був один з найкращих мандрівників.

По розв'язанні Пласту німецькою владою в Празі, він відходить в Карпатську Україну і тут стає до диспозиції її кіл, її будівничих. Стає співосновником першої фази "Карпатської Січі" ще в Ужгороді, будує для її майбутньої дії статут, а потім включається дуже глибоко в організаційну вишкільну та навіть адміністративну мережу "Карпатської Січі", другої фази, вже в Хусті.

Проходить важкі часи по втраті Карпато-Української Держави. Але, за якийсь час, разом з іншими не йде на відпочинок, а знову плянує щось нового. В 1945 стає співосновником першого пластового З'їзду в Карльсфельді. Редагує чотири перших числа пластового журналу "Молоде Життя" в Мюнхені, та видає кілька інших пластових видань. Стає активним учасником першого пластового конгресу в Ацафенбурзі, де виголошує програмову доповідь на ідеологічні теми. Працює також в місцевій пластовій частині в Берхтесгадені. Співорганізатор Шостого Куреня Українських Пластунів Сеніорів "Закарпатці".

В часи діяспори найвища пластова Установа — Головна Пластова Старшина в Мюнхені обдаровує його великим довір'ям, доручує йому відповідальний пост, Уповноваженого Українського Пласту на ЗСА, на країну нового поселення. Завдання, яке він виконав якнайкраще. Продовжував далі видавати журнал "Молоде Життя". Для налагодження контакту між розсіяними поодинокими пластунами, почав видавати "Пластовий Листок", що появляється і посьогодні. Він і став першим головою Крайової Пластової Старшини в ЗСА. Але і на місці свого осідку в Дітройті не занедбував пластових справ. Приклав рук до організації першої пластової станиці. Зорганізував комітет для купна і вигосподарення першого Пластового Дому в Америці взагалі, якого посвячення відбулося незвичайно імпазантно.

Перебрав редагування від Начального Пластуна Сірого Лева, сеніорського офіціозу "Сеніорська Ватра", переклав книжку Байден-Пауела "Скавтінг для хлопців". Став членом редакційної колегії для нового видання підручника проф. Олександра Тисовського "Життя в Пласті". Зрадагував Збірник з нагоди десятиліття пластової станиці в Дітройті. Їздив на всі пластові З'їзди, виголошував програмові доповіді, він учасник пластових панелів, ділових комісій для правильників, член видавничих комісій.

Оце був його шлях. Хто знав його, подивляв у ньому незвичайну силу, витривалість, велику енергію, повножиттєвий виступ, вимогливість до себе і до свого навкілля. Кожен, хто знав його пророкував йому столітнє життя. Здоровий, як рунгурський кедр. Він сам, не доторкнувся ніколи в житті до чарки алкоголю, і навіть досить гостро напоминав тих, які де-коли тільки вряди-годи доторкалися такого питва, з нагоди великих торжеств, за щастя молодих, чи на іменинах та уродинах знатних друзів. Держав і перестерігав не до подумання суворий режим у своєму житті. Подивугідного порядку людина, яку можна сміло назвати пластуном провідником. Головна Пластова Булава надала йому святого Юрія в золоті.

Першу панахиду по Покійному відправлено в четвер 25 березня у похоронному заведенні Бугая, яку з великою набожністю відслужив о. Севастіян Сабол, ЧСВВ, учасник творення Карпато-Української Держави. На другий день панахиду відслужив еромонах Гліб Лончина, студит, пластун.

Відбулася також, стараннями місцевої Пластової Станиці церковна відправа, яку ще раз відслужив о. Сабол, по якій пл. сен. кер. Стефа Король, станична, попрощала Покійного і попросила до слова представника Головної Пластової Ради і Головної Пластової Булави М. Бажанського до надгробного слова. Потім голова Осередка Праці Пластових Сеніорів пл. сен. кер. І. Король попрощав Покійного від Осередка й зачитав листа із співчуттям від Крайової Пластової Старшини. На другий день, по молитвах і поминальній Літургії — відбувся похорон з участю представників організацій, установ та громадян. На тризні, якою провів Степан Щуровський, промовляли від ОДВУ — інж. Степан Білий, від "Рідної Школи" — інж. Данило Березовський, від Товариства Емеритів — інж. Теофіл Марчак, та від Культурно-Громадського Клубу — інж. Василь Колодчин. На тризні взяли участь члени Пластового Відділу УНС, якого Покійний був продовж 20-ти років головою. Зачитано також життєпис Покійного. Вдова проф. Фалина Кульчицька, від себе, від родини Міхняків і від сестри Покійного Галі Гіжейовської, висловила щире подяку всім, які були помічними у важких хвилинах суму. Так прикладно відпровадила вдячна громада свого активного громадянина на вічний спочинок.

СЛОВА

Скільки люди вигадали слів
про повзучих гадів, про орлів!
Скільки літ минуло, скільки літ —
кришиться і мармур, і граніт,
а слова нуртуються, живуть,
під мовчанням думами пливуть,
У словах значиме і мале,
У словах життя усе,

але

кожне слово ревно бережи,
кожне слово з серцем пов'яжи,
щоб не кинув вирок хтось бува:
— Слова...

Андрій М'ястківський

ПОХОРОНИ БЛАЖЕННОЇ ПАМ'ЯТІ МАРІЇ МУДРИК

Цей день у Торонто випав холодний, вітряно-колючий. День 3 березня 1989 року Божого. Із висоти стін храму Святого Миколая гляділи повагом лики Христа'Вседержителя, Богородиці-Молільниці, цілих хорів Угодників Божих. Споглядали на відкриту домовину перед Царськими Воротами. Це слухала свою останню Святу Літургію Марія з Середницьких Мудрикова. Святі добре знали її, бо ж і їх стилево-українські ікони станули в церкві у великій мірі завдяки їй вже давнопокійному Другові, Андрієві. Святі знали її, бо поки ставало сил та здоров'я, відвідувала її кожної неділі. І кожної неділі гляділи вони як із особливою, притаманною їй вочитістю, приступала до Трапези Господньої...

Корonoю лежало над чолом Покійної сніжнобіле волосся. На чорній шаті так виразно відбивалася золота пластова лелійка, а на рамені живо-барвистий герб Першого Куреня Пластунів Сеньорів ім. Степана та Олександра Тисовських. З цією лелійкою в серці прожила все життя і з нею на грудях бажала померти, згідно гасла її Куреня: "Вірні до смерті". Була ж однією із Членів-Основників цього Куреня, найстаршого у Пластовому Сеньораті. Там і носила кличку "Згода". Недаром дістала її. Де б не жила, де б не трудилася на славу Всевишнього, на добро українській громаді, в кожне середовище вносила духа згоди, взаємного зрозуміння й пошани, відчуття єдності у великих прямуннях. Проїшла свій довгий вік у згоді з Богом та з людьми; у згоді з власними переконаннями, від яких не відступала ніколи ні на крок.

Прозорими стрічками обвивався дим із кадила, тужно блимали червонясті ліхтарики на ставниках... А Вона вже була поза межами часу й болю, понад узами, що їх накладає на вільного духа — немічне людське тіло. Над домовиною мережився тужливий спів...

Як далеко родинне село Загір'я на Сянїччині! Там родилися люди цупкі й витривалі, в передчутті нелегкої долі. І "Стрия квітучі береги"... В непокореному місті Стрию, у вирі відродження після програних Визвольних Змагань, молоденька семінаристка у білій блюзочці та шоломику, крою із сивої давнини. Знайшла у Пласті найкращий вияв своїх життєвих ідеалів, в тому Пласті, який у Стрию сама заїніціювала, організувала, де була членом Курїнної Команди, а далі й Паланковою для цілої округи. І появився на її обрїю другий такий же ідеаліст, овіяний славою Визвольної Легенди, "Муж ідеї і праці", як колись назвуть посмертно директора "Маслосоюзу", Андрія Мудрика. Злучилися дві долі і дві душі у спільному змаганні до Великої Мети.

Перед ними — княжий Львів. Дві доні, яких викохувала у Добрі та Красі. А середній так передчасно став казкою, Янголом-Хоронителем сім'ї, здалека, з висот...

Львів ставав центром української "держави в державі". Там же діяла і Центральна Союзу Українок, опісля і Світового Союзу Українок, під проводом

Мілени Рудницької. Марія Мудрик, ознайоmlена з нашим жіночим рухом ще зі Стрия, стала тут Членкою Головної Управи, співтворила незабутній Перший Жіночий Конгрес у Станиславові 1934 року; була діяльною Членкою Кружка ім. Ганни Барвінок при школі Рідної Школи, де навчалася її доня. Цей Кружок надовго випередив, у скромній Галичині, ідею "Батьківсько-Вчительських Товариств" в Америці, під проводом одухотвореної "Виховниці Поколінь", Віри Лебедової-Константини Малицької, що книжка про неї вийде аж у Канаді, власне головно заходами Марії Мудрик.

Її дім, при одній з тихих, бічних вуличок Львова, був влаштований з небувалим вичуттям смаку та найкращого українського стилю. А в затишному сальоніку збиралася Молода Революція, щоб кувати пляни Карпатського Відродження.

Загула й відшуміла світова завірюха із переслідуваннями, втечами, нераз в останню дослівно хвилину, з недостачами нераз необхідного: харчів, ліків... Із пеклом Відня, окупованого більшовиками. І аж тоді, в чужій Баварії, поза засягом загребущих окупантів, дано їй пережити буйне, спонтанне відновлення улюбленого Пласту. Дочки вже носили її, добре "вислужений" пластовий шоломик, а вона, з негаснучим запалом, узялася відтворювати тут, у підніжжя підхмарних Альп, нездійснені досі молодечі мрії: Зв'язкова Середньшкільного Куреня Пластунів, Кошова Коша в Берхтесгадені, Член Булави Командантки Пластунів, Головної Пластової Ради... Милувалася іскрами Сокільських ватер в очах нових поколінь.

А поряд Об'єднання Українських Жінок. Де кувалася доля української жінки — їй не могло бракувати.

Переходовий Піємонт у спаленій Європі не міг жити вічно. Поїхала, враз з Родиною, як представниця Пласту, на непочату ниву у Бразилії. Там, під захистом розкритих рамен Христа в Корковадо, приймала, як Провідниця Пластової Групи в Куритїбі, Пластову Присягу від дівчаток, які ніколи й не бачили Країни, що їй на вірність присягали.

А попри те, як звичайно, і праця в громадських установах: у Хліборобсько-Освітньому Союзі, в Конгресовому Секретаріаті Бразилії. Всюди, де можна було хоч трошки втишити ненаситну тугу за втраченою Батьківщиною.

Після гарячої Бразилії — холодне Торонто. Не без поважних українських традицій. Многолюдне, метушливе, і таке спрагнене запопадливих рук до праці. Тут знову Пласт, на цей раз теж многолюдний, з великими проблемами: як передати Велику Ідею на всі майбутні покоління серед такого іншого, так непохитно усталеного, ненашого життя? Займала численні пости, виховні, адміністративні у станиці Торонто. У Краєвій Пластовій Старшині на Канаду, у Головній Пластовій Булаві. Всюди, де було потрібно.

Тут і нова, незнана досі форма релігійного вияву, Ліга Українських Жінок Канади. За своїм звичаєм, не висувалася на видні пости. Членка Управ, як Епархїальної, так і Домініальної, Архіварка, Представниця до Комітету Українок Канади. В тиші та скромності скріплювала підвалини добросовісною працею. Незамітною, але необхідною.

Тут же, аж на вигнанні, набрала повнокровних форм давня ідея Світового Союзу Українок. Втілилася у Світовій Федерації Українських Жіночих Організацій, яка об'єднала справді українок всієї земної кулі, крім її епіцентру, недоступної Рідної Землі... Як же могла б не бути при цьому ділі Марія

Мудрикова?! Член Управи, Член Фінансової Комісії, вірна помічниця, співпрацівниця таких величин, як Олена Кисілевська, Олена Залізнякава. Всюди невтомна й ділова, всюди з рум'янцем найщирішого зацікавлення, з достойним почуттям обов'язку... До останньої границі сил.

...Як невмолимо швидко кануть у безповоротність слова останньої Літургії! "Прийдіть, браття до останнього цілування"... Лунає тужно, приречено... "Куди ідеш сестро?...". Витончені, красотворні руки, оплетені витертими, обкладженими віком, чотками... Закриті очі, здається, вже бачать те, чого нам тут не побачити... "Я до Бога Мого іду"...

Біля чорного каменя, напечатаного відзнакою хрестом Галицької Армії (це дар Батькам-Дочки Мисткині), відкритою брамою, — нова розкопана могила. Над нею хилиться в тузі безлисте дерево. Так побивалася Вдова, що дерево всохне і не буде охороняти могили Друга. А ось воно вижило і весною знов зазеленіє. Над подвійною вже могилою...

Вітер безжалісно шматує слова останніх прщань: від Її Куреня, від СФУЖО, від Комітету Українок Канади. Чорно обрамлені, блідо-прозорі обличчя Рідних... Сипляться на запечатане віко зернини землі з Її Львова, падають зраненими почуваннями червоні троянди...

Совершилися. Горстка живих осталася безпомічна поцейбіч брами. Вона сама одна, достойно скромна, як звичайно, помандрувала в світлий круг Вічної Ватри.

* * *

Як розпинали на частоколі
із сибірського кедру

мою мову,

я з страху сховав своє єдине острє слово.

І вона так довго корчилась в муках,
а міг допомгти.

Mir!

Тепер не маю страху перед каранням —
це спокута моя.

О найвищий дарє Господній!

О щаслива моя неволе!

О сльози моєї радості!

в долонях складених рук!

Будь свідком вдячності долі.

Ангеле мій доброчестивий,

скріпи мою віру від сумніву:

чи могутча еси, теперішня самотносте,

спокутувати злочин мовчання,

а чи гнітитиме й надалі,

до кінця днів моїх гріх,

докором у зіницях палаючого неба.

Микола Горбаль

Т. Горохович

МИ І ПЛАСТОВА ПРЕСА

З кожним роком зростає дорожнеча друку й пересилки журналів, а одночасно зменшується їх тираж. Багато часу витрачали ми на нарадах вищих проводів, щоб знайти роз'язку для покращання стану. Та досі її нема. Які ж найпекучіші проблеми пов'язані з виховними журналами окремих урядів?

Відчувається щораз менша потреба на пресу. А причинами цього можуть бути:

а) незацікавлення змістом (напевне не брак фондів), байдужість до друкованого слова серед членства взагалі, в тому й серед УСП і УПС;

б) труднощі з мовою в уряді УПН і УПЮ;

в) низький рівень виховного процесу (журналів виховники не використовують, не шукають у них допомоги у своїй праці);

г) не діють у станицях Кадри Виховників;

г) нема відповідної співпраці ні з батьками, ні зі школами.

Доля і стан преси в'яжуться зі станом і долею Пласту, з рівнем виховної праці у пластових частинах. Наявність преси в організації вказує на її силу, правильність дії, свідчить про наявність у ній таких людей, яким потрібне друковане слово, які спроможні з преси користати та її видавати.

Коли зважимо вислів Дрота, що "виховання — це надавання думкам і почуванням якогось напрямку", то потреба читання преси стане очевидною у виховній організації. У дискусіях на тему змісту журналів часто можна почути закид, що зміст їх невідповідний, не цікавий. Щодо "Пластового Шляху" прийнято навіть резолюцію, щоб змінити форму, зміст і спосіб подачі матеріалу. Очевидно, новість, зміни корисно впливають на зацікавлення журналом у читачів. Тому зміни побажані. Проте ж, щоб такі зміни зробити, треба, щоб принаймні ті, які їх бажають, виявили свої побажання щодо тих змін, щоб ті, що дбають про добро Пласту, здобулись на листа з побажаннями, коли вже на статтю в них нема часу чи, змоги.

Байдужість до друкованого слова — складна виховна проблема. З нею тісно пов'язана справа запотребовання на журнали. Нема жертовности на пресу серед членства УПЮ, УСП, бо вона їм зайва, читачі не зацікавлені її змістом. І коли б ми порядком організаційної дисципліни таки здобули успіх у тому, що все членство буде покривати кошти журналів у формі членського внеску й цим забезпечувати базу їх існування, то такий вихід з ситуації аж ніяк не є розв'язкою справи, не є знаком переборення кризи. Відповідальність за появу нашої преси спочиває не тільки на Дирекції В-ва, на ГПБ, але й на КПС-ах, на станицях, куренях, гуртках, на кожному членові...

То ж, якщо ми свідомі ваги преси у Пласті, якщо ми готові, як Франкові каменярі "лупати скалу", щоб промостити шлях тим, що йтимуть за нами, якщо ми настільки сильні, щоб боротися з "гріхом байдужости до вогню", і якщо спроможні стосувати єдино успішну й перевірену методу у виховній праці: "Не кажи, яким треба бути, а будь таким," тоді зможемо надавати думкам і почуванням нашого членства і відповідного напрямку.

Як же в дії прийти до того, щоб було в Пласті самовиховання, а з тим і потреба преси, щоб заіснував живий зв'язок редакцій з читачами, щоб журнали справді надавали напрям думкам і почуванням читачів, подаємо сугестії:

1. а) Збільшити кількість читачів (останньо вони драстично зменшились!), подбати про популярність пластової преси можна тим, що в них будуть громадські й комерційні оголошення, рецензії у громадській пресі про наші журнали (це було в минулому, коли була відновлена поява пластової преси в діаспорі).

б) У КПС-ах, станицях і навіть гуртках повинні діяти пресові референти, щоб плекати зв'язок з редакціями, популяризувати журнали серед громадянства.

в) Дбати, щоб у громадській пресі були відповідні рецензії на наші журнали, щоб були публіковані відповідні матеріали в громадській пресі на теми Пласту (чи передруки з нашої преси), зокрема щодо засобів переведення в життя кожнорічних гасел, коли є необхідна співпраця батьків і громадянства. А це окрема пекуча потреба тепер, коли зважати на процеси в Україні.

г) Впливати на дирекції рідних шкіл, парохів церковних громад, щоб у своїй праці, проповідях заохочували громадян користуватися пластовою пресою. Члени УПС повинні б стати

ініціаторами таких акцій при церквах, організуючи тих батьків, які дбають про національне виховання своїх дітей.

г) Таке широке зацікавлення громадянства пластовою пресою дуже важливе саме тепер, коли контакти його з Україною стають щораз більшими. Населення України виявляє потребу Пласту. В тому може допомогти наша преса.

2. У праці виховних уладів треба треба мати на увазі:

а) Обов'язок кожного роя, гуртка раз в рік провести своїми силами святкові сходи (запрошені батьки і гості), у програмі яких будуть використані матеріали відповідного числа журналу (вірші, розповіді, малюнки, виставки портретів значних поетів, письменників та інших людей, що про них була мова в журналі — хай би наші діти й юнацтво не прикрашували своїх домівок безвартісними коляжами з реклям, але робили змістовні стінгазети, ілюстровані фотографіями та відбитками (зірокс!) ілюстрацій до них.

б) Кожний осередок повинен раз у році провести "Вечір Готуйсь" в "Вечір Юнака" при більшій кількості присутніх. Це повинно б стати традицією.

в) Як вимога до пл. проб повинні ми перестерігати від новацтва і юнацтва вимогу висилати дописи і рисунки чи малюнки до редакцій.

г) Призвичаювати новацтво і юнацтво заробіток з добрих вчинків надсилати як пожертву на пресфонд, "Залізний Фонд", Вишкільний фонд чи на передплату для дітей в країнах з низьким стандартом економії.

3. Популяризувати друковане слово серед членства виховних уладів можна: — улаштуванням імпрез — літературних вечорів у пошані тих пластунів і приятелів Пласту чи визначних громадян, що мали близьке відношення до пластової преси:

а) Літературний вечір у пошану поета — пл. сен. Богдана Кравцева.

б) Літературний вечір у пошану основоположника Пласту пл. сен. Олександра Тисовського.

в) Літературний вечір у пошану першого Начального Пластуна Сірого Лева.

г) Вечір для вшанування визначної пластунки Кекелії Паліїв, яка діяла, як вимагав від неї кожний пост, на якому вона перебувала в Пласті.

4. У всіх формах пластування треба звертати увагу на потребу друкованого слова, спонукувати новацтво і юнацтво дописувати

не тільки до пластових журналів, але й до громадської преси. Це радує, звертає увагу громадянства на молодих дописувачів, бо вони "україномовні".

а) У домішках популярними декораціями кімнат повинні бути стінгазети, звернення про пошану мови, заклики користуватися нею у домішках.

б) Дбати, щоб пластова дітвора і юнацтво обов'язково були учасниками українських імпрез, придатних для них — дитячі Шевченківські концерти, Фестивали "Живого слова", драматичні вистави, що їх улаштовують місцеві драматичні ансамблі, концерти бандуристів, зустрічі з письменниками та інші імпрези, де є відповідна програма для молоді чи дітей.

в) У таборах давати більше уваги таким заняттям, які спонукують співати, інсценізувати, розповідати, бавитися жартами, деклямувати — словом давати нагоду учасникам користуватися українською мовою.

г) У пляхах праці мати на увазі конкурси різного характеру — прочитання найбільшої кількості книжок, вивчення найбільше рядків улюблених поезій, життя і творчості одного з поетів чи письменників.

г) У вишколах виховників наголошувати потребу доброго знання мови, знання змісту наших журналів, збуджувати в молоді бажання бути учасниками різного роду курсів українознавства.

д) Уводити в життя ті пластові вмільості, що вимагають знання мови й українознавства.

Ми ж цього року маємо гасло, що закликає нас не цуратися своєї рідної мови. А ми ж спостерігаємо, що вжиток української мови в діаспорі не тільки не зростає, але меншає. В газетах побільшується кількість сторінок іншомовних, у публічних виступах чужа мова. А в Україні навпаки — йде боротьба за місце мови в усіх ділянках життя народу. Там є цьому ворожий спротив, а тут в Канаді, наприклад, є допомога Уряду створенням літньої програми спадщинних мов для дітей 3-12 віку, щоб плекати українську мову і культуру.

Як же зможемо ми допомагати Україні, коли серед нас буде занедбання заходів дбайливості про українознавство, про мову в щоденному житті зокрема.

Багато матеріалів на тему мови, її плекання є у пластових журналах. Звертаємо увагу на статтю "Хто матір забуває, того Бог карає" — дивись "Юнак" ч.6/1989, усі числа "Готуйсь" з цього року та "Пл. Шлях" з минулих років.

На заході Європи — у вільному світі — "бунт" застряг у нігілізмі, На сході Європи, він перетворився в повноту духовного відродження. (А Камю)

Наймодерніший поет України, Валерій Ілля, у статті "Структура чи душа", найкраще висловив цю різницю: "Відсутність християнської релігійної бази в будь-якому з проявів європейської культури говорить про неорганічний характер цього прояву, або є ознакою її занепаду". Він твердить, що

... побачити справжнє обличчя світу за допомогою розуму неможливо. Нам ніколи не створити у просторі чогось такого, як, скажимо, дерево чи зірка. Ми можемо тільки відтворювати і деформувати та руйнувати. Проте великі душі в цьому світі не можуть не відчувати таємного потягу до суті предмету... Так твориться нова реальність, а не відображення реальності. В такий спосіб художник наближається до суті предмету, її ідей, до Бога...

В. Ілля вважає, що "справжнє світовідчуження має надприродний характер... в своїй основі має потяг до безконечного, до надчуттєвого переживання душею Бога".

Я закінчу мої міркування словами Ліни Костеко, яка ще 1957 р. написала в одному зі своїх віршів, що "столочена катастрофами земля промінює. Промінює цвітка і дерево і людина. Цей образ промінюючої землі всепереможний". Пізнавши цю силу, поетка дописала:

Справжня сила — довше під спудом
наростає, гартує волю.
Хай міцніють руки й груди,
щоб підняти велику долю.

І наші правозахисники підняли велику долю.

Уривок із статті Олександри Черненко п. н. "Нове духовне світовідчуження в поезіях українських дисидентів", "Сучасність", ч. 2, 1988 р.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У першому рядку статті пл. сен. Ом. Кушніра "Гряде зміна..." (ПШ ч. 2/88/, квітень—червень 1989) замість "сорок років" має бути "сорок п'ять років".

Редакція.

Учасники — члени І-го Куреня ім. О. І. С. Тисовських — ЮМПЗ-1987 на Пластовій Січі. Пл. сен. Олена Іванусів вважає, що її внук також буде членом цього Куреня.

ДАЛЬШІ ПОЖЕРТВИ — “ДРУЖНЯ ПЛАСТОВА ДОПОМОГА”

на заклик Дирекції Пластового Видавництва:

У червні ц.р. передано \$1049. до Пл. В-ва. Збірку доповнили:

пл. сен. Ольга Манастирська, Едмонтон	\$100.00
Пластові Родини:	
Марта і Євген Ващуки, Торонто	100.00
Галина і Микола Юники, Торонто	100.00
Таня і Орест Джулинські, Торонто	100.00
Г. Р. Гуцали, Вест Монт, Квебек	200.00
Разом	600.00

Подругам і Дружам сердечна подяка за пожертви, зокрема за вияв співпраці, за активне зрозуміння потреби журналів у житті й праці Пласту.

Пластове Видавництво

Зміст

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

<i>В. Соханівський</i> : Згадуючи 175-ліття	1
<i>Т. Шевченко</i> : Молитва за Батьківщину	3

СУЧАСНА УКРАЇНА

<i>Мирослав Лабунька</i> : Виховання української молоді — важлива справа. (До питання віднови Пласту в Україні)	4
<i>Іван Драч</i> : До юного серця	9
<i>Ліна Костенко</i> : Повернення Шевченка	10
<i>Василь Стус</i> : Двоє слів читачеві (уривок)	10
<i>Вячеслав Чорновіл</i> : Не випробуйте народного терпіння. (Відкритий лист В. Чорновола В. Щербицькому)	11

ІЗ СУЧАСНОЇ ПРЕСИ В УКРАЇНІ

<i>Віктор Романюк</i> : Романові Іваничуку	17
Виконком УГС: Пласт в Україні	18
<i>Віктор Романюк</i> : Народний Рух	19

УКРАЇНСЬКА НАУКА

<i>Петро Саварин</i> : Проблеми праці і співпраці на ниві науки. (Кілька думок науковцям)	22
<i>У. Пелех</i> : Українська культура і 1989 рік — Рік Української Мови 30	

ПЛАСТОВИЙ КОНГРЕС ТРЕТІЙ

<i>Роман Павлишин</i> : Довкруги заключної сесії ПКТ	32
<i>Роман Павлишин</i> : Перша публічна зустріч з Дмитром Павличком 35	
<i>Адольф Гладилевич</i> : Не цуратися свого	39

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

<i>Сірий Орел Орест</i> : Роля і місце новацтва в Українському Пласті. (3 матеріалів відправи пластового активу у Філядельфії 11—12. VI. 1988 р.)	41
<i>Святослав Караванський</i> : З вірша про Шевченка	46
Спогад	47
“Солідаліст” — Лорета Янг — Юлія Добош: Недокінчений денник 48	

В ПОШАНІ ТИМ, ЩО ВІДІЙШЛИ

Життя, мов ватра	50
<i>Михайло Бажанський</i> : Відійшов у Вічність пластовий Провідник 52	
<i>Леся Храплива Щур</i> : Похорони блаженної пам'яті Марії Мудрик 56	
<i>Микола Горбаль</i> : Як розпинали на частоколі	58

НОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

<i>Т. Горохович</i> : Ми і пластова преса	59
Із статті О. Черненко — уривок	63

РІЗНЕ

“Дружня пластова допомога” — дальші пожертви на заклик Пластового Видавництва	64
---	----